Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана

№ 290 (13606)
1971 оной декабриин 8, среда

Сэн 2 мүнгэн

ҮБЭЛЭЙ ҮЕДЭ ҺҮ ЕХЭЭР ҺААХА, ШЭГНҮҮР НЭМЭЭХЭ—МАЛШАДАЙ ДАЙШАЛХЫ ЗОРИЛГО

…ОНОЙ ЕХЭЭР ХЭРЭГЛЭДЭГ …Д БАРАА ЭЛБЭГЖҮҮЛХЭ

…т арадай байдал һуудалай, соёл болбосоролойнь хэмжээ …шэлүүлхэ гээшэ түрэл парти, правительствымнай шухала …удай нэгэн байгаа, байнашье. «Социалис үйлэдбэрие хур…нөөр хүгжөөһэнэй, тэрэнэй аша үрые дээшэлүүлжэ, науч…ческэ дэбжэлтэ туйлаһанай, ажалай бүтээсые түргэнөөр ехэ …ой үндэһөөр арад зоной ажана байдал нилээд һайжаруулха, …босоролой хэмжээе дээшэлүүлхэ» гээшэ юһэдэхи табан жэ…он саашанхи үеын гол зорилго мүн гэжэ КПСС-эй XXIV …тооһон байна. Һаяхан үнгэрэгшэ КПСС-эй Центральна Ко… Пленүмэй дурадхаһан, СССР-эй Верховно Соведэй гурба…хиин баталан абаһан шэнэ табан жэлэй болоод ерэхэ оной …дотор энэ гол зорилгые бодотоор хүсэлдүүлхэ хараа түсэб, …ринууд тодо һайн баримтануудтайгаар тодорхойлогдонхой. …ленна үйлэдбэриин гол һалбари хүндэ индустриин саашадаа …гжэхэтэй хамта хүн зоной хэрэглэдэг эд бараа, эдеэ хоол … завод, фабрикануудые олошоруулха, шэнэ оньһон түхеэрэл… хангаха, продукцииень элбэгжүүлхэ, шанарыень дээшэ… хэрэгтэ урданайхиһаа үлэмжэ ехэ зөөри хэрэгсэл энэ …н соо болоод саашанхи үе соо һомологдохоор хараалагдана. …абан жэлэй туршада гүрэнэймнай сэбэр олзо оршо—нацио…доход 47 процент нэмэхэ, хүн бүхэндэ хүртэдэг олзын хуби …нт дээшэлхэ, зоной олониитээрээ хэрэглэдэг фонд 40,6 про…раха байна.

…мунис партиингаа, гүрэн түрынгөө арад зоной аша туһада …а байгаа ехэ анхарал оролдолгодонь харюу болгон, үргэ…лшад үндэр бүтээсэтэйгөөр, нягта һайнаар хүдэлхэеэ шар… Мүнөө үдэр бүри хэблэл, радиогоор түсэбтэ табан жэлэй тү… оной даалгабариин болзорһоо урид дүүргэгдэжэ байһан ту…ла мэдээсэлнүүд хаа хаанаһаа тунхаглагдана. Буряад орондо… ерэхэ жэлэй түсэбөөр хүдэлжэ эхилһэн габшагайшуулай, …коллективүүдэй тоо улам олошоржо байнхай.

…зоригто ажалаараа түрэл ороноо улам хүсэтэй, баян дэлгэр … оролдожо байгаа олон түмэн ажалшадай һуудал байда…он янзын хэрэглэмжэ һайнаар хангаха гээшэ худалдаа най…гэр һуудалай хэрэглэмжэ хангагшадһаа эхилээд, зоной эрил…дадаг албан уялгатай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй арюун зорил…оно. Энэ хүндэтэ уялгаяа оролдосотойгоор бэелүүлдэг пред…эмхи зургаанууд, коллективүүд, манай республикада үсөөн … Гэбэшье дүн дээрэнь абажа харахада, республикымнай …ой эрилтэ һулаар хангагдана. Дээрэһээ элбэгээр гаргагдадаг …м харюусалгагүй хүнүүдэй гэмээр тэдэ эд бараануудай ху…а таһалдадаг ушар эндэ тэндэ, илангаяа хүдөө нютагуудта … Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай эд хэрэглэгшэдэй …й хүтэлбэрилэгшэдэй сат соогоо дээшэнь захил хээгүй дээ…нөө болоходо тэндэхи зон, илангаяа малшад дулаан хубса… бээлэй мэтые бэдэржэ Улаан-Үдэ хүрэтэр ерэжэ, үнэтэ са… гэжэ хүдөө бэшэгшэд мэдээсэнэ. Энэ хадаа тон ехэ дутаг… тоологдохо, дары түргэн усадхагдаха, зэмэтэ нюурнууд хуу…р хэһээгдэхэ зэргэтэй.

… байхаар аад, зарим эд бараанай хомор байдаг үшөө нэгэ …шиинь юуб гэхэдэ, республикымнай промышленна пред…үд, эмхи зургаанууд үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые гар… шадабаряа дутууса хэрэглэнэ, хэдындэ, наймаанда юу … тодорхой түсэб даалгабаринуудтаа харюусалга багатайгаар … Тодорхойлон хэлэбэл, Улаан-Үдын мяха-консервын комби…унай нооһон подушка энэ жэлдэ 8 мянгаар дутуу гаргаа. …харта хэдэг Кировэй нэрэмжэтэ завод ехэ хэмжүүрэй кост…аар магазинуудые «садхаагаад лэ» аяга табаг, домбо, буу…үүр гэхэ мэтэ зондо шухаг амһарта тон багаар гаргана. …р соохи элдэб мебель бүтээхэ даалгабари, шанарынь һай… эрилтэ Улаан-Үдын мебельнэ, судна барилгын, шэлэй за…хангалтагүйгөөр бэелүүлнэ. Эдэ болон бусад предприяти…ин зургаанууд өөһэдынгөө гаргадаг гол продукци абаха …амжалтатайгаар дүүргэхые оролдохотойгоо хамта, улад зо…н хэрэглэлэй эд бараа худалдаа наймаанда ябуулха даалга…сэлдүүлхэ уялгатай. Һаяшаг партиин ЦК-гай, СССР-эй …үүдэй Соведэй гаргаһан «Олониитын хэрэглэлэй эд товар…үйлэдбэрилгые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» гэ…ролой уялгаһанай ёһоор нютагай болон хүнгэн промыш…ин предприятинуудһаа гадна, хүндэ индустриин предприяти…эдынгөө доторой арга боломжонуудые гүйсэд ашаглан, арад …бэгээр хэрэглэдэг шухала эд бараа гаргаха тодорхой даа…аг, саг магад тэрэнээ таһалдуулаа һаа, бүхы үйлэдбэриин… дүүргээгүй гэжэ тоологдодог байна. Энэ шанга гурим ху…наймаанай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгыень дээшэлүүлнэ. …дэ, тэдэнэр саашадаа зоной эрилтэ һайнаар шэнжэлэн мэ…эн хэрэглэлэй эд бараануудые гаргаха тодорхой һайн захяа…ин газарнуудта хэхэ зэргэтэй. Тиигэбэлнь наймаанаинь…этэй, ажалшадай эрилтэшье хангагданги байха хаям.

…, правительствын тогтоолой үндэһөөр партиин обкомой …публикымнай Министрнүүдэй Совет олониитын хэрэглэмжын …нуудһаа ямар предприяти юу гаргаха арга шадабаритайб …э дахин наринаар хаража үгөөд, министерство, завод, фаб…кэдэ тодорхой даалгабари үгөө. Жэшээлхэдэ, судно-бүтээл… айлай кухни соо хэрэгтэй бүхы мебель нэгэ доро сугтань …боложо, түрүүшын ондо мянган хэһэг гаргахань. Продук…р гаргахын хажуугаар урдань үйлэдбэрилдэг зүйлнүүдэйн…рыень һайжаруулха гээшэ предприятинуудай мүн лэ шуха…го болоно. Улаан-Үдын авиазаводой бүтээдэг «Белка» гэжэ …таадаг машина манай республикада хаа хаанагүй наймаан…дахаяа болинхой. Тэрэнэй түхэл маягые, оньһон түхеэрэл…им һайжаруулхын, худалдаанайнь гүйсэ түргэдүүлхын ту…өө авиазаводой хүдэлмэришэд, инженер, техникүүд зохихо …ябуулжа, ерэхэ жэлһээ нарижуулагдаһан түхэлэй угаабариин …гаргажа эхилхэнь. «Теплоприбор» заводой үргэн хэрэглэлэй …ай цехтэ бүтээгдэдэг эбхэмэл (походно) орон хүнгэн аад, …зөөлэн поролон матрацтайгаар хэгдэдэг болохонь.

…ойроной таталюурта хүнэй саг алмаха электрын элшээр …элдэб оньһон түхеэрэлгэнүүд элбэгээр гаргаха, шэнжэ ша…һайжаруулха тодорхой хэмжээ ябуулганууд «Электрома…заводой, ЛВРЗ-гэй, прибор бүтээлгын, шэлэй заводуудай це…элүүлэгдэжэ байнхай.

… һайнтайгаар, эзэн ёһоор хандабал, ой модоной, ашагта …нуудай болон нютагай бусад баялигуудһаа олоной хэрэглэм…эб зүйлнүүдые хэжэ болоно. Энэ талаар Кабанскын лесхо…э һайшаамаар. Хюрөөдэмэл элдэб модо гаргажа, зондо ху…а гадна, тэндэ нарин дарханай цех нээжэ, элдэб янзын мо…рта, шэмэглэл гоёолтотой сувенирнүүдые бүтээдэг болонхой. …гдэһэн юумэн бүхэн зондо ехэ татасатайгаар худалдагдан… Энэ баримта юу харуулнаб гэхэдэ, хаа хаанагүй бии … арга боломжонуудые шадамараар ашаг… зоной элбэгээр хэрэглэдэг эд бараануудые үйлэдбэрилхэ …н һара, квартал бүридэ дүүргэхэ гээшэ предприяти, ажахы, …ство бүхэнэй арюун уялгань болонхой. Энэ хадаа мүнөө…ын шэнжэ, улад зоной улам дээшэлжэ байгаа байдал һуу… соёл болбосоролойнь хэмжээнэй эрилтэ мүн.

Һаяхан Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхоздо 200 үхэрэй багтаха байра баригдажа, ашаглалгада үгтэбэ. Эндэхи һаалишад бүхы ажалаа оньһон техникын хүсөөр бүтээхэ юм. Эндэ байһан үнеэд электрын хүсөөр һаагдаха. Мүн малда үгтэхэ үбһэ тэжээл оньһон техникын хүсөөр асарагдаха. Малай шэбхэ шабааһан транспортёроор гаргагдаха юм. Энэ байрые республикын СМУ-гай барилгашад баряа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Оньһожоруулагдамал малай байра. Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СҮҮДХЭДЭЭ 1070 ГРАММААР

Манай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой үхэршэд «Үбэлэй туршада шахажа байһан малаа һайнаар харууһалжа, хашараг бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын туршада 1000 граммһаа доошо бэшээр нэмээхэбди» гэһэн уряатайгаар республикынгаа малшадта хандаһан гээшэ. Тэрэ гэһээр тэбхэр һара үнгэрбэ. Энэ хугасаада ажахымнай малшад ямараар хүдэлжэ гарааб гэжэ хөөрэхэ байнаб.

Ажахымнай малшад мүнөө үедэ 364 хашараг дулаан байрада байлгажа, шахажа байнхай юм. Үхэршэднай табигдаһан рационой ёһоор малаа эдеэлүүлнэ. Үнгэрэгшэ һарын туршада Владимир Будаев, Ринчин Тогмитов, Алексей Гуржапов гэгшэд хаража байһан шахамалнуудаа сүүдхын туршада 1017 граммаар нэмээгээ. Үхэр малые шахан таргалуулха хүдэлмэреэ малшаднай һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар, колхозоймнай 364 үхэрнүүдэй шэгнүүр сүүдхын туршада 1070 грамм нэмээгдэһэн байна. Мүнөө үедэ шахамал бүхэн 290 килограмм 400 грамм татана.

Манай ажахыда мал шахалга түлэг дундаа. Эдэ малаа 1972 оной январь һарын эхеэр гүрэндэ тушааха зорилготойбди. Малайнгаа 95 процентые эрхим тарганаар тушааха зорилго урдаа табинхай малшаднай ажаллана. Ерэхэ жэлдэ колхознай гүрэндэ 4700 центнер мяха худалдаха түсэбтэй юм. Хараалһан түсэб, уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада үхэршэднай шиидэжэ оронхой.

Үнгэрэгшэ һарада малшаднай габшагайгаар хүдэлжэ, үбэлэйшье туршада шахамал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдээ килограммаар нэмээжэ шадаа бшуу. Үлэгшэ һара шахуу сагта үхэршэднай бүри һайн амжалта туйлаха зорилго урдаа табинхай ажаллана.

Ю. ХАМАЕВ,
XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.
Захааминай аймаг.

МАНАЙХИНШЬЕ ОРОЛДОХО

Юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ совхозоймнай малшад һү худалдаха түсэб, даабаряа болзорһоо урид дүүргэжэ шадаба. Байгша оной дүүрэтэр һаалишаднай түсэбһөө гадуур 700 центнер һү гүрэндэ тушааха зорилготой ажаллана.

Эндэхи һаалишад ехэ һүнэй түлөө тэмсэхын хажуугаар, тэрэнэйнгээ шанарта ехэхэн анхаралаа хандуулна. Һаалишад Г. Доржиева, М. Соломинская, Н. Копьева, С. Самбилова болон бусад түсэбэй дүүргэлтэдэ ехэхэн хубитаяа оруулжа шадаа. Мүн түл абалга манда урагшатай һайн ябана. Техник-үрэжүүлэгшэд А. К. Лисенкова, И. М. Молчанова гэгшэд ажалдаа анхаралтайгаар хандадаг, ажахы дотороо эдэ нүхэднай дэмы суурхаагүй байха. Малай тоо олошоруулха, үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ техник-үрэжүүлэгшэдэй үүргэ ехэ.

Ажахымнай үхэршэд гүрэндэ мяха тушааха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэбэ гэжэ эндэ хэлэхэ хэрэгтэй. Үхэршэн И. А. Богатых хаража байһан малаа зунай һүнгэ ногоондо бэлшээн таргалуулжа, толгой бүриинь шэгнүүр 310 килограммһаа дээшэ болгоһон байна. Энэ нүхэрэй гүрэндэ тушааһан мал тарган һайн гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаһан юм.

Гүрэндэ һү, мяха тушааха түсэбөө манай Һахалиин совхозой малшад болзорһоо урид дүүргэбэшье, бии байгаа арга боломжонь гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ажалай журам наринаар сахиха, түрүү онол аргануудые ажалдаа нэбтэрүүлхэ, зарим ажалаа оньһон техникын хүсөөр хэхэ, үхэр, малайнгаа тэжээлые буйлуулха гэхэ мэтын хүдэлмэриие һайнаар ябуулаа һаа, ажалаймнай үрэ дүн бүри һайн байха һэн.

«Социалис мүрысөө саашадань һайнаар эмхидхэхэ» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые малшаднай зүбшэн хэлсэһэнэйнгээ удаа бии байгаа дутуу дундануудаа ойрын үдэрнүүдтэ усадхажа, ажалайнгаа бүтээсые бүри дээшэлүүлхэ гэжэ хэлсэбэ. Энэ зүблөөндэ «Үбэлэй һаранuудта үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һааха» үүсхэл гаргаһан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» совхозой һаалишадые дэмжэһэн тухайгаа мэдүүлээ.

Ажахыдамнай үнгэрэгшэ үбэл үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 932 килограмм һүн һаагдаа һэн. Түрүү һаалишад А. И. Любовникова, А. И. Молчанова болон бусад үнеэн бүриһөө мянган литрһээ дээшэ һү һаагаа юм. Мүнөө жэлдэ малшаднай ниитынгээ малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаба. Абаһан уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэхын тулада һаалишаднай оролдосотойгоор хүдэлхэ юм.

Мүнөө һү һаалимнай дээшэлжэ байна. Һая тугаллаһан үнеэдээ ходорхой болгохын тула үдэрэй гурба һаанабди. Үнеэдээ тусхай рационой ёһоор эдеэлүүлнэбди. Ажахыдамнай һаамхай үнеэн бүридэ үдэрэй туршада 2.5 килограмм үбһэн, 30 килограмм силос, 3 килограмм талха тарянай зүйл үгтэнэ. Иигэжэ үнеэдээ эдеэлүүлбэл, 10 литрһээ доошо бэшэ һүн һаагдаха бшуу.

Мал ажалһаа мяха, һү элбэгээр абажа, тэдэнэй үнэ сэн хямдаруулха зорилготой һаалишад болон малшаднай ажаллана.

В. РИНЧИНО,
Һахалиин совхозой главна зоотехник.
Хурамхаанай аймаг.

БААТАРНУУДАЙ ДУРАСХААЛ МҮНХЭ

Гушан жэлэй саада тээ Совет Армиин сэрэгүүд Москва шадар түүхэтэ добтолгоёо эхилэжэ, Гитлерэй армиин эрхим, шэлэмэл сэрэгүүдые хяа бута сохёо һэн. Москва шадар совет сэрэгшэдэй харуулһан баатаршалга хэтэ мүнхэ!

Ниислэлэй ба Москвагай областиин партийна, совет болон олониитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд декабриин 6-да танигдаагүй сэрэгшын хүүртэ веногуудые табиба.

Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай баатарнуудай хүндэлэлдэ Кремлиин дэргэдэ носожо байдаг мүнхэ галай дэргэдэ минутын туршада абяагүй байжа ёһолбо.

Веногуудые табилгын ёһололдо КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин, КПСС-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. И. Конотоп, дайнай ветерануруд хабаадаа.

Ёһололой харуул жэгдэ жагсаа. Гурбан бүлэг сэрэгүүдэй түлөөлэгшэд — ябаган сэрэгшэд, лётчигууд, морягууд танигдаагүй сэрэгшэдэй хүүрэй дэргэдэ хүндэлэлэй вахта сахиба. Хэтэ мүнхын зулын дэргэдэхи мраморна плита дээрэ сэсэгүүд табигдаа. Москвае аршалхын түлөө тэмсэлдэ ами наһаяа зорюулһан баатарнуудые мартаагүй байһанаа харуулба.

Москва шадар болоһон байлдаануудта хабаадаһан сэрэгэй частьнуудай алдар солын манлайда хүртэһэн тугуудые доошонь харуулан барижа, сэрэгшэд ёһололой маршаар үнгэрбэ.

Совет ороной ниислэлые хамгаалагшадые гүнзэгыгөөр хүндэлжэ байһанаа элирхэйлхэеэ социалис оронуудай посольствонуудай сэрэгэй атташенэр ерэлсээ.

(ТАСС).

ВЕНОГУУД ТАБИГДАБА

ВАРШАВА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев толгойлогшотой Советскэ Союзай Коммунис партиин делегаци Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин VI съездын нээгдэхын үмэнэ декабриин 6-да Польшын революционно хүдэлөөнэй түүхын музейн филиал орожо гараба. Энэ хэрэм-түрмын камеранууд соо хэдэн зуун политическэ ажал ябуулагшад арадайнгаа эрхэ сүлөөгэй түлөө, Польшын хүдэлмэришэн ангиин сэрэгэй түлөө ами наһаяа үгэһэн байна.

Энэ хэрэмэй дурасхаалта ханын дэргэдэ носожо байдаг алдар солын галай үмэнэ делегацинар венок ба сэсэгүүдые табяа. Веногой тамһан дээрэ иигэжэ бэшээтэй: «Социализмын хэрэгэй түлөө тэмсэлшэдтэ. ПОРП-ын VI съездэ ерэһэн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинар».

Ажалшан арадай гэрэлтэ һайхан ерээдүйн түлөө унаһан тэмсэгшэдэй дурасхаалые минутын туршада абяагүй байжа, венок табилгада хабаадагшад ёһолбо.

Совет Армиин сэрэгшэдэй мавзолей-хүүрые партийна делегацинууд ошожо хараа. Гитлерэй булимтарагшадһаа Варшавые сүлөөлхын түлөө байлдаануудта 1945 ондо баатарлигаар унаһан 20 мянга гаран сэрэгшэд эндэ хадагалагданхай юм.

ПОРП-ын VI съездэ ерэһэн аха дүүгэй партинуудай делегациин үмэнэһөө мавзолей-хүүрэй дэргэдэ веногууд ба сэсэгүүд табигдаа. «Фашизмтай тэмсэлдэ унаһан Улаан Армиин сэрэгшэдтэ алдар соло. ПОРП-ын VI съездэ хабаадажа байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинар» гэжэ улаан тамһан дээрэнь бэшээтэй.

Совет сэрэгшэдэй гэрэлтэ дурасхаалые минутын туршада абяагүй байжа ёһолбо.

А. Н. КОСЫГИН НОРВЕГИДЭ ЕРЭЭД БАЙНА

ОСЛО. (ТАСС). Албанай хэрэгээр Норвегидэ ерээд байһан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын хүндэлэлдэ Норвегиин правительство декабриин 5-най үдэшэ обед эмхидхэбэ.

Обед дээрэ А. Н. Косыгинтай суг ябаһан тушаалтад, СССР-һээ Норвегидэ байдаг элшэн сайд С. К. Романовский байлсаа.

Обед дээрэ Норвегиин талаһаа премьер-министр Т. Браттели, правительствын гэшүүд, гүрэнэй ба олониитын элитэ ажал ябуулагшад, худалдаа наймаанай бүлэглэлнүүдэй түлөөлэгшэд байгаа.

Обедэй үедэ Т. Браттели ба А. Н. Косыгин гэгшэд үгэ андалдаа.

Харюугай үгэ хэлэхэ зуураа, А. Н. Косыгин орон бүхэн эб найрамдал тээшэ эрмэлзэдэг, хүршэ гүрэнүүдтэеэ һайн харилсаа байгуулхын хэрэгтэ гүнзэгы удха шанартайгаар хандадаг гэжэ тэмдэглээ. Эдэ эрмэлзэлгэнүүд ба хүсэлэл оролдолгонуудай нэгэн зорилготой байбал, ехэ һайн гээшэ. Амгалан ёһоной хилэтэй байха гээшэ бэе бэедээ этигэлэй, арадуудай харилсаа холбооной ба хани барисаанай шухала гэршэ мүн.

Гүрэнүүд хоорондын хилын амгалан байхын түлөө, хани ёһоор харилсаа хобооной түлөө Советскэ Союз хододоо дуугаа үгэжэ байдаг юм. Энэ хэлэгшэмнай Европо түбидэ ба бусад түбинүүдтэ сэхэ хабаатай. Европодо шахардуу шанга байдал һуларуулхын ба арадуудай аюулгүй байдал хангахын зорилгоор манай оруулжа байдаг дурадхалнууд иимэл хараа баримталдаг.

Европын оронуудай хоорондо шахардуу байдал һуларуулха ба амгалан ёһоной харилсаа холбоо байгуулхые буруушаажа мүнөө үедэ нэгэшье гүрэн нээмэлээр дуугаа үгэнэгүй. Энэ хэрэгтэ бии байгаа дабалтануудые үнгэргэжэ, жэлэй гү, али хахад жэлэй саада тээхидэ орходоо бүхэевропын зүблөө зарлалгада һураггүй дүтэлэнхэйбди гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Европын гүрэнүүдэй хоорондохи амгалан ёһоной харилсаае анхарха дурагүй зарим политическэ хүсэнүүдэй һаад хэхэ зорилготой ажалаа ябуулдаггүй байгаа һаа, энэ зүблөөн зарлагдаад байха байгаа.

Европын оронуудай хоорондо үргэн хани харилсаае хүгжөөхэ таатай зохид эрхэ байдалай байгуулагдахын, эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай найдамтай үндэһэнэй байгуулагдахын хэрэгээр совет арад ехэтэ һонирходог. Энэшье хэрэгээр Норвегиин арад, Европын бусад арадууд ба бусад түбинүүдэй арадуудай һонирхожо байһан ушар гайхалгүй.

Уласхоорондын хэрэгүүдтэ гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгонууд арадуудые дүтэ болгохын, амгалан ёһоор хүршэ ажаһуухын хэрэгтэ зорюулагдадаг байһандань ажаг һэжэг түрэнэгүйбди гэжэ А. Н. Косыгин үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ. Иимэл үндэһэ барималан, Норвегитэй харилсаа холбоогоо байгуулнабди. Фашизмда эсэргүү хамтын тэмсэлээр батадхагдаһан манай оронуудай хани ёһоной харилсаае саашань хүгжөөлгые бидэ хододоо дэмжэхэбди.

Обед хани ёһоной оршон байдалда үнгэрөө.

…РКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМДЭ ХЭЛБЭРИШЭГҮЙ ҮНЭН БАЙХА

ПОРП-ын VI СЪЕЗД НЭЭГДЭБЭ

…ВА. (ТАСС-ай тусхай корр. Н. Железнов, Е. Иванов). …н эрдэмэй ордон һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Тэ…тондо «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» …ай улаан бүд татагдаа. Конгрессэй залай сценэ …имир Ильич Ленинэй ехэ портрет. «Польшын Хү…нэй нэгэдэмэл парти—социализм байгуулагшадай …даха болтогой!» гэһэн лозунг бүхы зал дээгүүр дү…гдана.

…илһон гаран гэшүүдтэй ПОРП энэ съездээ 1815 …альгээгээ. Арадай эрхим хүбүүд, басагад Польшын …нэй нэгэдэмэл партиин ажал ябуулгын тон шу…лнуудые зүбшэн хэлсэхын, ПНР-ые саашадань …һоор хүгжөөхын тула партиин бэелүүлхэ шэнэ зо… ба тэрэниие шиидхэхэ арга замуудые хараалхын …сугларба.

…н сагаар 16 час. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи сек… Герек, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд ба …ндидадууд, ПОРП-ын ЦК-гай секретарьнар прези…рнуудаа эзэлбэ. Тэдээнтэй хамта Советскэ Союзай Коммунис партиин делегациин толгойлогшо — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, VI съездэ хабаадахаяа ерэһэн коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, арадай нэгэдэлэй фронт эмхидхэһэн партинуудай түлөөлэгшэд президиумдэ ерэжэ, һууринуудаа эзэлээ.

Делегадууд ба айлшад нэрьемэ, удаан альга ташалгаар ПОРП-ын хүтэлбэрилэгшэдые, аха дүү партинуудай делегацинуудые амаршалба. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хүндэлэлдэ зорюулагдаһан үреэлэй үгэнүүд дуулдана. «ПОРП мандаха болтогой!», «КПСС мандаха болтогой!» гэһэн уряанууд зэдэлнэ.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь **Э. Герек** оролто үгэ тобшохоноор хэлээд, съезд нээбэ.

Съезд дээрэ түрүүлэгшээр һууһан, ПОРП-ын Катовицка воеводско комитедэй нэгэдэхи секретарь **З. Грудзень** ПОРП-ын VI съездые нээгдэһэндэ соносхоо.

Делегадууд ба айлшад «Интернационал» дуулаба.

Съездын зүблэхэ зүйл нэгэн дуугаар баталагдаба:

1. Центральна Комитедэй тоосоон ба ПНР-ые саашань социалис ёһоор хүгжөөхын тула партиин бэелүүлхэ зорилгонууд.
2. Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон.
3. 1971-1975 онуудта ороной экономическа, ниитын талаарнь хүгжөөхэ гол дүримүүд.
4. Центральна Комитедые, Центральна шалгалтын комиссиин һунгалта.

Удаа тээнь съездын хүдэлмэришэ президиум ба комиссинууд һунгагдаа.

«Польшын Арадай Республикые саашадань социалис ёһоор хүгжөөхын тула партиин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн элидхэл хэхынь тула ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь **Э. Герегтэ** үгэ үгтэбэ. (Элидхэлэйнь хуряангы найруулгые гурбадахи хуудаһанда уншагты).

Нүхэр Эдвард Герегэй элидхэл ехэ анхаралтайгаар шагнагдаһан, оло дахин альга ташалгаар угтагдаһан байна.

КПСС-эй Центральна Комитедһээ,
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ,
СССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ

1914 онһоо КПСС-эй гэшүүн, союзна тусхай пенсионер Андрей Андреевич **Андреев** хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр 1971 оной декабриин 5-да 77-той болохоёо ябатараа наһа бараба гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет гүнзэгы шаналтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитет	СССР-эй Верховно Соведэй Президиум	СССР-эй Министрнүүдэй Совет

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

ХҮДӨӨГЭЙ СОЁЛШОД, ТЭДЭНЭЙ АЖАЛ ХЭРЭГ

һҮҮЛЭЙ үедэ республикымнай хүдөө нютагуудтахи соёлой гуламтануудта хаа хаанагүй профсоюзай суглаанууд боложо, үнгэрһэн үе соо хэһэн хүдэлмэриингөө дүн гаргахаһаа гадна, саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлһон байна.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд парти, правительствын шиидхэбэринүүдые олониитэдэ ойлгуулха, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, талаар торитой хүдэлмэри эрхилнэ.

В. И. Ленинэй алдарта ойдо, партиин XXIV съездэ бэлдэжэ байха үедэ, мүн съездын шиидхэбэринүүдтэй үргэн олониитые танилсуулха үедэ республикымнай хүдөө нютагуудтахи клубуудта хэгдэдэг ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри нилээд һайжарһан байна. Энэ үе соо соёлой гуламтануудые олошоруулха, материальна үндэһэ һуури һайжаруулха талаар бага бэшэ юумэн хэгдээ. Гүрэнэй мэдэлдэ байдаг хүүгэдэй библиотекэнүүд болон автоклубууд мүн лэ олошороо.

Соёлой хүдэлмэриие үргэн далайсатайгаар ябуулха эмхи зургаануудые бии болгохо асуудал амжалтатайгаар шиидхэгдэнэ. Баргажан, Петропавловка, Турунтаево тосхонуудта аймагай культурын шэнэ байшангууд баригдаа. Хори, Нарһата, Хяагта, Бэшүүр тосхонуудта культурын шэнэ байшангууд баригдажа үргэлжэлһөөр.

Ленинэй алдарта ойдо, мүн партиин XXIV съездэ бэлдэхэ үедэ аймаг бүхэнэй соёлой гуламтануудта түсхай түсэб баталагдажа, агуухэ Лениндэ, партида хабаатай асуудалнуудаар тематическа үдэшэнүүд, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэһөө гадна, лекци уншагдаа. Промышленностиин, хүдөө ажахын түрүүшүүлтэй, Ленинэй орденоор, мүн бусадшье орденуудаар шагнагдаһан хүнүүдтэй, дайнай, ажалай баатарнуудтай уулзалганууды эмхидхэхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Мүнөө үедэ республикымнай олон тоото клубуудта таатай зохид стенднүүд гоёон шэмэглэгдээ. Тэдэ стенднүүдэй заримандань иимэ нэрэнүүд үгтэнхэй: «Совет хүнэй аша туһада», «Хүдөө ажахын ээлжээтэ зорилгонууд», «Буряад оромнай шэнэ табан жэлдэ» гэхэ мэтэ болоно.

Хүдөөгэй соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриин участогуудые харуулан ойлгуулха плакатануудаар гоёон шэмэглэхэһээ гадна, дайшалхы хуудаһанууд болон сахилгаан дохёонуудые гаргана, тарящад болон малшадай дунда дэлгэрүүлэгдэдэг социалис мүрысөөнэй дүн гаргалсана. Байгша оной туршада гүрэнэй мэдэлдэ байдаг клубуудта тематическа үдэшэнүүд, лекци болон хөөрэлдөөнүүд нилээд олоор үнтэргэгдөө. Уран һайханай самодеятельностиин коллективүүдэй хүсөөр концерт, зүжэгүүд мүн лэ олоор табигдаһан байна.

Хориин аймагай Онинборск тосхоной соёлой хүдэлмэрилэгшэд болон интеллигенци партиин XXIV съездэ бэлдэхэ үедэ үнэтэ үүсхэл гаргажа, соёл болбосоролой, үзэл сурталай хүдэлмэри улам һайжаруулха зорилгоор бүхы интеллигенциин, соёлой бүхы эмхи вургаануудай хүсэл оролдолгые нэгэдхэн жагсааха гэлсэһэн юм. Тэрэ тосхоной соёлшод съездын хүндэлэлдэ уялга абахаһаа гадна, хэхэ хүдэлмэриингөө түсэбые тодорхойгоор зохёожо, тэрээн соогоо «Знание» бүлгэмэй, библиотекын, кино-түхеэрэлгын, мүн өөһэдынгөө соёлой байшангай хэхэ юумые хараалалсаһан юм. Онинборскынхидой дүй дүршэл республикын соёлой бүхы эмхи зургаануудай дунда дэлгэрүүлэгдэһэн байгаа.

Тэдэнэй дүй дүршэл тарааха хэрэгые нютагай партийна органууд али болохоор дэмжээ. Онинборскынхидой үүсхэл партиин обкомой зүгһөө мүн лэ һайшаагдаһан юм.

Кабанскын аймагай Шергино тосхоной интеллигенци, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд партиин XXIV съездын һүүлээр һонирхолтой үүсхэл гаргаһан байна. Тэдэнэр политико-хүмүүжүүлгын, культурно-гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэри һайжаруулха зорилгоор социалис уялгануудые абаһан юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Шергинэй соёлой байшанда (директорынь нүхэр В. А. Федосеева) хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һонирхолтойгоор, түсхай шэглэлтэйгээр үнгэргэгдэнэ. Эндэхи тосхоной ажалшадта зорюулагдан, һарадаа 19—20 хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. «Съездһээ съезд хүрэтэр» гэһэн ниитэ-политическэ лектори һара бүри үнгэргэгдэнэ. Гадна «Булэ ба һургуули», «Элүүр энхые сахилга» гэһэн лекторинууд хүдэлнэ. «Ажабайдалаймнай үдэрнүүд» гэһэн асуудалаар хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэжэ байдаг. Тэдэ хөөрэлдөөнүүдынь иимэ асуудалнууд болон хубаарна: «Дэлхэй дээрэ юун болоноб», «Партиин түсэбүүд — арадай түсэбүүд», «Манай совхозой ажал хэрэгүүд болон хүнүүд тухай» гэхэ мэтэ. Гурба һарадаа нэгэ дахин болодог үйлэдбэриин үдэшэнүүд һонирхолтойгоор үнгэрнэ. Тэдэнь «Газар ба хүнүүд», «Оронойнмнай табан жэл — шиниин табан жэл» гэһэн хоёр циклһээ бүридэнхэй. Тосхоной эхэнэрнүүд сүлөөтэй сагаа клубта үнгэргэнэ. Соёлой байшанда шэнэ ёһо заншалнууд тэмдэглэгдэнэ, һайндэрнүүд үнгэргэгдэнэ. Нарай үхибүүдые, гэрлэгшэдые бүридхэлдэ абалга, Совет Армида хүбүүдые үдэшэлгэ, үйлэдбэриин түрүүшүүлые хүндэлэлгэ, ургасын һайндэр гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд баярай оршон байдалда үнгэргэгдэнэ.

Соёлой байшангай агитбригадынхид хүдөө ажахын шахардуу хүдэлмэриин үедэ совхозой бүхы полевой станууд, малай фермэнүүд дээгүүр ябажа, лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэһөө гадна, концертнүүдые табижа байдаг. Соёлойнь байшан харуулан ойлгуулха гоё һайхан плаката, лозунгнуудаар шэмэглэгдэнхэй. Фойе соонь табан жэлэй түсэб тухай тоо, мэдээнүүд, юһэдэхи табан жэлдэ «Шергинский» совхозой үмэнэ табигдаһан зорилгонууд харуулагданхай. Гадна хүдөө ажахын түрүүшүүлэй портредүүд, тосхоной ажабайдал харуулһан фото-зурагууд хадаатай байдаг. Шергинэйхидэй үүсхэл Буряадай АССР-эй Культурын министерствын коллегиин, соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой президиумэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ һайшаагдаад, республикын соёлой бүхы эмхи зургаануудай дунда тараагдаһан байгаа.

Хүдөөгэй библиотекэнүүд хүдэлмэреэ эрхилхэдээ республикынгаа аймаг болон ажахынгаа урда табигдаһан зорилгонуудтай тааралдуулан хэнэ. Республикын, мүн аймагай библиотекэнүүд элдэб хэмжээ ябуулгануудта зорюулан эмхидхэлэй ехэ ажал хэнэ. Малай фермэ, гүүртэнүүдые номуудаар һайнаар хангаха конкурс хаа хаанагүй үнгэргэгдөө.

Үйлэдбэридэ хабаатай номуудые хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда тараалгаар Буряадай библиотекэнүүдэй туйлаһан дүй дүршэлые РСФСР-эй культурын министерствын коллеги байгша оной февральда хаража үзөөд, Россин Федерациин библиотекэнүүдтэ дэлгэрүүлэн тарааха гэһэн шиидхэбэри батлан абаа. Хүн зониие номоор һайнаар хангаһанайнь түлөө Мухар-Шэбэрэй аймагта дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шан, библиотекэдэ хэрэгтэй 1.000 түхэригэй сэнтэй түхеэрэлгэ үгтөө. Хүндэлэлэй грамота, хоёрдохи мүнгэн шан Сэлэнгын аймагта, гурбадахи шан Хориин аймагта барюулагдаа. «Эрхимээр ажалладаг библиотекэ» гэһэн нэрэ зэргэ республикын долоон библиотекэдэ олгогдоһон байна. «Эрхим библиотекарь» гэһэн нэрэ зэргэ 27 хүндэ олгогдоо.

Библиотекын хүдэлмэридэ үнэн сэхээр, оролдосотой бэрхээр ажаллажа байдаг хүнүүдые тоолохо болоо һаа, хэдэн зуутаад. Тэдээнэй тоодо Хориин аймагай библиотекые даагша нүхэр Р. А. Лисова, Мухар-Шэбэрэй аймагай библиотекые даагша Р. Ц. Дашиева, Кабанскын аймагай библиотекые даагша Т. П. Гуляева, Мухар-Шэбэрэй хүдөөгэй библиотекэнүүдые даагшанар: П. И. Бодрова, Е. С. Павлуцкая болон бусадые нэрлэмээр. Буряадай библиотекэнүүд бүхэсоюзна табан дипломдо, «Россин Федерациин 10 дипломдо хүртөө. Тэдэнэй тоодо Мухар-Шэбэрэй, Хориин аймагай библиотекэнүүд, Зэдын аймагай Зүлтэрэ тосхоной, Түнхэнэй аймагай Хужарай, Прибайкалиин аймагай Татаурово тосхоной, Улаан-Үдын аймагай Дээдэ-Саянтын, мүн бусад хүдөөгэй библиотекэнүүд хүртэһэн байна.

Энэ жэл республикымнай аймагуудта 16 шэнэ автобиблиотекэ бии болгогдожо, хүдөөгэй ажалшадые номуудаар хангадаг болоһон байна.

«Һуурин газарнуудай соёл культура саашадань хүгжөөхэ, болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха талаар хоёр жэлэй добтолго эмхидхэхэ тухай» асуудалаар байгша оной август һарада Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоолые республикымнай соёлой хүдэлмэришэд һайшаан дэмжээд, хүдөө нютагуудта соёл культура саашадань улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахаар шиидээ. Дээрэ дурсагдаһан тогтоол дүүргэхын тула соёлой хүдэлмэри саашадань улам һайжаруулха шухала болоно. Урда жэлнүүдэйхидэ орходоо соёлой гуламтануудай материальна үндэһэ һуурин мүнөө үедэ һайжараад байхадань клубуудай, соёлой байшангуудай, улаан булангууд болон библиотекэнүүдэй хүдэлмэрине бодомжотойгоор, түсэбэй ёһоор эрхилхээр болоо. Клуб гээшэ хүдөөгэй эрхэ байдалда соёлой ёһотойл гуламтань болонхой. Клуб хадаа нютаг дээрээ театр, лектори, соёлой университет болохоһоо гадна, бэлиг шадабаряа харуулха, шэнэ ёһо заншалнуудые тараан дэлгэрүүлхэ газарынь болоно. Тиимэһээ клубуудай хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэридөө таатай зохид, янза бүриин арга методүүдые хэрэглэхэ зэргэтэй.

Хүдөө нютагуудта соёлой хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ социалис мүрысөө эмхидхэлгэ ехэ удха шанартай байна. Социалис мүрысөө саашадань улам һайнаар эмхидхэхэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой гараһанай һүүлээр республикымнай Культурын министерство, профсоюзай обком соёлой хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулан саг үргэлжын конкурс соносхоһон байна. «Эрхимээр хүдэлдэг клуб, библиотекэ», «Клубай, библиотекын эрхим хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн нэрэ зэргын түлөө тэмсэхэ тухайда конкурсын дүрим дотор хэлэгдэнхэй. Иигэжэ конкурс соносхолго орон соохи соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда мүрысөө эмхидхэлгын гансахан арга мүн.

Хүдөө нютагуудтахи соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай ажал ябуулгые һайжаруулха, тэдээндэ али болохоор туһалха, ажалдаа дуратай, үүсхэлтэй хүнүүдые соёлой зургаануудта шэлэн табиха гээшэ профсоюзай комитедүүдэй, райкомууд болон нютагай комитедүүдэй гол зорилгонь болоно.

А. ГИНЕЕВ,
соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ.

Тарилгын үрэһэ хүрэнгэ шараха «Стимулятор» түхэлэй гамма-түхеэрэлгэ Советскэ Союзда бүтээгдээ. Энэ түхеэрэлгэдэ «цези-137» түхэлэй радиоактивна изотоп хэрэглэгдэхэ юм. Тус түхеэрэлгэ хүнэй бэедэ хоро хүргэхэгүй, юундэб гэхэдэ, радиоактивна бодостой ампула зузаан туулган камера соо хадагалагданхай. Аппарадай шэгнүүр 450 килограмм. Энэ аппарадые автомашинада тодхоод, хээрэшье хүдэлгэжэ болоно. Гамма элшээр шарагдаһан кукурузын, хартаабхын, обёосой, мүн бэшэшье ургамалнуудай үрэһэн ургасаяа 20—25 процентээр дээшэлүүлнэ гэжэ эрдэмтэд элирүүлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үрэһэ шараха «Стимулятор» түхэлэй гамма-түхеэрэлгэ.

АПН-ай фото.

АЖАЛДАА ТҮРҮҮЛНЭ

Долоон жэлэй туршада Хүдэриин тоһоной заводто А. С. Дубинина хүдэлнэ. Энэ хугасаада Аграфена Самуиловна өөрынгөө оролдосотой ажалаар нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоо. «Коммунис ажалай ударник» гэһэн нэрэ солодо «Ажал хүниие шэмэглэдэг» гэһэн буряад үгэ дэмы талаар ошоогүй байха. Нүхэр Дубинина ажалдаа анхаралтайгаар хандадаг хүдэлмэришэдэй нэгэн.

Мүнөө үедэ Аграфена Самуиловна шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ даажа абаһан социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ зорилготой эршэтэйгээр хүдэлжэ байнхай.

К. ХАЛТАНОВ.
Хяагтын аймаг.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТУГ ҮРГЭ...

АМЖАЛТА—АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛҺ...

Улаан-Үдын «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто «Электромашина» заводой коллектив шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн Москва, Ленинград хотонуудай ажалшадай үүсхэлые гансатал дэмжээ бэлэй. Һайн шанартай продукци бүтээн гаргахын тула хүдэлмэришэн бүхэн хоорондоо мүрысэжэ эхилһэн юм.

Мария Михеевна Фоминагай даадаг бригадын шэрдэгшэд энэ үүсхэл дэмжэн, социалис уялгала шэнэлээд, улам эршэтэйгээр хүдэлжэ ороо бэлэй. Эдэнэр электродвигательнүүдые һайн шанартайгаар, хүнэй дура татама гоё һайханаар шэрдэхэ гэжэ ехэтэ оролдодог байна. Электродвигательнүүдые шэрдэхэ гээшэмнай тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ.

Мария Фомина арбаад шахуу жэл шэрдэгшээр хүдэлжэ, нилээд дүршэлтэй болонхой. Тэрээнтэй сут хүдэлдэг Вера Гармаева, Мария Гайдай, Вера Елгина гэгшэд мүн лэ арбаад жэл шэрдэгшээр хүдэлнэд. Эдэнэр халаанайнгаа даабари заатагүй үлүүлэн дүүргэдэг. Тэрэнэй хажуугаар ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэнь бригадиртаа туһалжал байдаг. «Нэгэн бултанай түлөө, булта нэгэнэй түлөө» гэһэн уряал доро эдэнэр хүдэлнэ. Залуу хүдэлмэришэдтөө туһалха гэжэ хододоол оролдодог зон юм. Нүхэр Фоминагай бригадынхидай гараар шэрдэгдэһэн электродвигательнүүд социалис оронуудһаа гадна, Иран, Турци, Англи, Франци гэхэ мэтын оронуудта эльгээгдэнэ ха юм.

Тон харюусалгатай ажал хэжэ байдагаа Мария Фоминагай даадаг бригадын шэрдэгшэд һайн ойлгоно гээшэ. Тиимэһээ продукциингаа 96—97 процентыень эрхим шанартайгаар техническэ хиналтын таһагта тушаадаг болонхой. Энэнь тон һайшаалтай. Мүнөө ... бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар бүтээн га... тула бүри шангаар тэмсэжэ байнхай.

Тус бригадын шэрдэгшэд үнгэрһэн табан ж... даабари болзорһоонь урид дүүргээ бэлэй. Эндэ ... Мария Фоминагай аша габьяа ехэ бии ... тэмдэглэмээр. Парти, правительство тэрэнэй ... амжалтануудые үндэрөөр сэгнэжэ һаяшаг « ... Улаан Тугай» орденоор шагнаһан байха юм. Гу... рынгөө хайра шагналда хүртөөд байхадаа, Ма... мина ямар ехээр баясаа һэм. Шэнэ табан жэл ... бүри һайнаар хүдэлхэ гэһэн хүсэл зорилго ... бяа.

Һүүлэй үедэ шэрдэгшэдэй ажалые оньһо... талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Шэрдэгшэдэй хүдэ... сток урданайхиһаа гурба дахин үргэдхэгдэ... үргэдэг кранууд тодхогдоһон юм. Инженер-конс... Алексей Алексеевич Федулов электродвигате... шэрые зайн галай элшэ хүсөөр хатааха арга ... ридэ нэбтэрүүлээ. Энэнь халуун ууралаар ха... гурба дахин түргэн, шанарынь һураггүй һай... юм. Шэнэ арга хэрэглэһэнэй ашаар Мария Ф... бригадынхид ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүл... дээ 50 мянган киловатт-час зайн галай элшэ х... балдаг болоо.

Ажалаа зүбөөр эмхидхэһэнэй, оньһон те... бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаһанай, эбтэй эстэйгэ... һэнэй ашаар, Фоминагай бригада завод соого... түрүүлэн жэлэйнгээ даабари дүүргээд, мүнө... оной январь һарын түсэбөөр хүдэлжэ байна.

Н. ДЕ...

ҮҮСХЭЛШЭД ҮГЭДӨӨ ХҮРЭНЭ

Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой коллектив шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн Москва, Ленинград хотонуудай ажалшадай үүсхэлые халуунаар дэмжэһэн юм. Трактор, машинануудые һайн шанартайгаар заһабарилхын тула энэ заводой хүдэлмэришэд ехэхэн оролдолго гаргана.

Тракторнуудые заһабарилдаг цехэй мастер Е. И. Веретенниковэй даадаг участогай слесарьнүүд 5 үдэрэй даабари дүрбэн үдэр соо дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан юм. Заводой хүдэлмэришэд энэ үүсхэлыень халуунаар дэмжээ бэлэй.

Байгша оной арба нэгэн һарын дүн согсолон гаргаад үзэхэдэ, трактор заһабарилдаг цехэй коллектив түсэбһөө гадуур 70 трактор, 100 двигатель заһабарилаад байна. Эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллаһан слес...нүүд хүдөө ажалшадай... захилые саг болзор ... дүүргэжэ, олоной магт...да хүртэнэ.

Е. И. Веретенников, В. ... Жерлов гэгшэдэй даа... мастерска участогуу... слесарьнүүд һайн ша... тайгаар тракторнуудые ... һабарилжа байһаар. Эд... жэлэйнгээ даабари бол... һоонь урид дүүргэхээр ... ригжонхой.

Л. ВИЛЬМОВ...

Таджигай ССР-эй ковёрнуудые нэхэдэг Кайрак-Кум комбинадай хүдэлмэришэд байгша он... миллион дүрбэлжэн метр ковёрнуудые нэхэхэ даабаритай.

Тус комбинадай цехүүд соохи хүдэлмэри оньһожоруулагдаһан. Арбан дүрбэн ондоо зүйлэй ... һайханаар шэмэглэгдэһэн ковёрнууд эндэ нэхэгдэнэ. Шэнэ табан жэл соо үшөө 3 миллион дү...жэн метр ковёр нэхэхэ шэнэ цех баригдахаар хараалагдана. Цехэй барилга эхилэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Комбинадай цех.

Б. УШМАЙКИН.
Р. НЕШЕЛЕВЭЙ фото-зу...
АПН. 1971 оной авгу...

ҮХЭРШЭН

ЗУРАГЛАЛ

Үнгэрэгшэ хабар май һарын эхеэр һэн. Бутуула ногоон хагданай оёорһоо һаял бултайжа, үхэрэй хэлэндэ үшөөл хүсэд торсолдохо болоодүй байгаа.

Эгээл тэрэ үедэ Цырен-Доржо Загдажапов дала таран жэжэхэн буруунуудые туунхай, Ушхайтын фермэһээ зүүлжээ галгюулжа ябаа бэлэй. Хүшэр хүндэ үбэлжэлгые мэгдэхэжэл үнгэргөө гэжэ мэдэхээр, танхигар нарин хүзүүтэй болошоһон, үрзэгэрхэн үһэтэй буруунуудайнгаа гуйбар-гуйбар гэлдэжэ, хүлөө шэрэһээр харгын тооһо үрхиргэн ябахые харахадаа Цырен-Доржын досоо муудахадал гэнэ. «Ондоо хүнэй муугаар хаража тураажархиһан эдэ малые дэмышье даажа абаба гээшэ гүб. Һаалиингаа фермын үнеэдые адуулаад лэ ябаа һаамни, дээрэшье байгаа гү даа» гэһэн бодолнууд һанаа сэдьхэлыень худхуулна. «Теэд нэгэл тушаажа абаһан хойноо шадалаараа оролдоод туршахал болоо бээзэ. Ямар һэшхэл, нюураараа абахагүйб гэжэ арсажа, һөөргэнь туужа абаашахабши. Зун ута, хүхэ ногоондо хүшэлэнгүй хаана ошохо һэм» гэжэ сэдьхэлээ сэхэлдюулнэ.

Гэртээ ерэхэдэнь Цырен-Ханда нүхэрынь угтажа гараад, хорёогой үүдэ нээжэ, буруунуудыень оруулхадаа, дурагүйшэгөөр нюураа уршылгана.

— Пээ, юум гэһэн туранхай мал гээшэб: Эдэшни хэзээ хүхэ ногоондо тэбээржэ, хүл дээрээ гараха амитад бэ,—гэжэ байгаад гэмэршэнэ.

— Зай, яахабибди даа. Урин дулаанай саг болоно байна гүбэ, дан үргүүлшэхэнь һэмбы. Нэгэтэ нэгэ ногоондо садажа, таргална бээзэ. Отделениин хүтэлбэрилэгшэд талха тариянай зүйл нэмэжэ үгэхэбди гэнэ бэлэй,—гэжэ Цырен-Доржо Самбатович нүхэрэйнгөө үгые таһалба.

Ямаршье жэлдэ үбһэ тэжээлээр таһалдуулагдадаггүй һаалиин үнеэдые арба гаран жэлдэ адуулжа байтараа, гэнтэ иимэ туранхай муу буруунуудые тушаажа абаад байхадань нэгэл жэгтэй шэнги һэн. Хэнэйшье мэдэһээр үнеэдтэ эгээл һайн ногоотой бэлшээри таһалжа үгтэнэ, үбэл, хабар, намар, зуншье тэдэндэ талха тарианай зүйл ходо эдюулэгдэнэ ха юм. Тиигээгүй һаа, хайшан гээд һү ехээр һаахаб даа.

Эгээл тиимэһээ жэжэ буруу, хашарагуудые имагтал һайнаар адуулжа, зүбөөр харууһалжа шадаал һаа, түргэн таргалуулха, шэгнүүрынь ехээр нэмээхэ байна бшуу. Гадна тэдэ малда эгээл һайн ногоотой бэлшээри үгтэхэ гэжэ найдахань бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, һаалиин үнеэдтэшье тиимэ бэлшээринь ёһоор хүртэнэгүй ха юм.

Буруунуудые тушаажа абаһаар лэ Цырен-Доржо үглөөдэрынь эртэлэн бодоод, хээр азаргаяа эмээллэжэ унаад, Хэжэнгын голһоо урагшаа холын шугы бургааһанай забһараар һайн хагдатай бэлшээри бэдэрбэ. Ногооной хүсэд гараагүй хадань абаһаар хагданда садхааха хэрэгтэй байгаа. Тиигээд Хуурай Зууха, Сулхариин баруун бэе гэхэ мэтэ газарнуудта малай ехэ ябаагүй, һайн бэлшээри оложо, буруунуудаа туугаад, гансаараа тиишэ зөөгөө һэн. Тэндээ саг зуура байха отог бариад, үхэрнүүдээ хорёодо оруулангүй үдэр, һүнигүй хээрэнь байлгадаг болобо.

Уданшьегүй малынь хагданда садажа, түрүүшын ногооной шэмэ халдаад, үһэ носһониинь елэлзэжэ, түхэреэн гэдэһэтэйнүүд болоно эхилээ. Июнь һарада хура бороо ёһоор ороогүй, хээрын ногооной үшөө муушаг, халсагайшаг байгаашье һаань, энэ үедэ буруу бүхэниинь шэгнүүрээ сүүдхын дунда зэргээр 900 граммаар нэмээһэн байба.

Зунай аяма халуунай хаһада бүри һайн бэлшээри бэдэржэ, июль һарада Худан голой эрье тээшэ зөөжэ ошоо бэлэй. Нэгэдэхеэр, эндэ үһа голдоо дүтэ хадаа ямаршье ган жэлдэ бэлшээриинь ногоон һайн байдаг, мүн эндэнь тала дайдань сэлгеэн аад, һоно батаганаашье үсөөн. Хоёрдохёор, Худанай голдо дүтэ. Ой модон, нарһан тужа олон аад, ехэ халуунда үхэр мал оруулжа тиирүүлхэдэ аятай.

Һайн ногоотой бэлшээридэ ошоодшье байхада Цырен-Доржо Самбатович буруунуудаа үдэшэ харанхы болотор адуулаад, гэрэйнгээ хажууда асаржа хорёодо оруулангүй талада хэбтүүлжэ хонуулдаг һэн. Үглөөгүүр эртэ нара гараагүйдэ бодхоожо бэлшээри руунь туудаг бэлэй.

— Тиигэжэ һургажархихада газаа хоноһон мал үглөөгүүр тэрэл хэмдээ өөһэдөө бодоод, бэлшээридээ ябашаһан байдаг юм. Тээ нара гаража байхада бэдэржэ ошоходошни, буруунууд эдеэлжэ садашоод, дахин амархаяа хэбтэшэһэн байха. Тэдэнээ бодхоожо, үдын халуу шататар адуулаад, тужа руу оруулжа тиирүүлдэг һэмби,—гэжэ нүхэр Загдажапов хөөрэнэ.

Нэгэтэ наймадахи класста һурадаг Баян-Далай гэжэ хүбүүниинь һургуулияа дүүргээд, эсэгэдээ туһалалсахаяа ерээд байгаа. Тэрэнэй үглөөгүүр эртэ бодоод харахада, газаагаа хоноһон үхэрнүүдынь үгы байба.

— Баабай, баабай, буруунууднай газаагаа үгыл, — гэжэ мэгдэһэн юумэ газааһаа гүйжэ ерэбэ.

— Тэдэш эдеэлжэ садаад, тэрэ зүүн бургааһанай саана хэбтээ ёһотой даа, — гэжэ эсэгэнь энеэбхилэн хэлээ һэн.

— Нээрээшье тэдэмнай зүүн талада садашанхайнууд танжайлдажа хэбтэнэл. Ямар сэсэн үхэрнүүд гээшэб? — гэһээр Баян-Далайнь нэгэ хэды болоод газааһаа гайхангяар орожо ерэбэ.

— Мал гээшые нэгэл хэмдэ гуримыень алдангүй адуулжа, эдеэлүүлжэ, һайнаар бэлшээжэ һургаха хэрэгтэй юм. Харууһалангүй орхижо, дуран соонь зайлгаад, заримандаа хооһоор хаагаад байгаа һааш, юун мүртэй үрэ гарахаб,—гэжэ Цырен-Доржо Самбатович хүбүүндээ ойлгуулжа үгөө бэлэй.

Июль һарада шэгнэхэдэнь тэрэнэй харадаг үхэр бүхэниинь шэгнүүрээ сүүдхын 1300 граммаар, августда — 1000 бага үлүүтэй граммаар нэмээһэн байгаа һэн.

Сентябриин тэн багаар Цырен-Доржо Загдажаповай харууһалдаг хашарагууд шахалгын гүүртэдэ асарагдаа. Тэндэ һара шахуу соо һайнаар эдеэлүүлэгдээд, хахадһаа олонхинь октябрьда гүрэндэ тушаагдаа, 39 хашарагуудынь тус тустаа 370 килограмм шэгнүүртэйгээр, эрхим тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаа.

...Газаа үшөө шэб харанхы, олонхи айлай бодоодүй байхада Цырен-Доржо Загдажапов малайнгаа байра тээшэ яаража ябана. Хүрэжэ ерэһээр лэ үхэрэйнгөө шэбхэ шабааһа сэбэрлэжэ ороно. Бугалигар томо, тарган, хабтагар нюргатай хашарагуудынь садхалан юумэд дурата дурагүй хэбтэриһээ бодоно. Малаа байраһаань гаргажа, ехэ хобоо соо хэгдэһэн бурдууг уулгана, үһална. Һүүлдэнь һөөргэнь асараад байрадань оруулжа, нормынь ёһоор үбһэ, зелёнко хобто соонь хэжэ үгэнэ:

— Үглөөгүүр, үдэр үһалха, бурдууг эдюулхэ хаһа сагынь багахашье алдажа болохогүй. Юуб гэхэдэ, гүүртымнай бүх... 500 шахамалнууд бүлэг бүл...гөөр тогтоомол саг соо эдеэлүү...лэгдэнэ, үһалагдана ха юм. Үхэрнүүдээ үдэртөө байра со... һоонь гаргангүй байлгажа, хо...то хобоодонь үбһэ, зелёнко, һ... лоомо таһалгаряагүй хэжэ б... дагбди, — гэжэ энэ малша... хөөрэнэ.

Үнгэрэгшэ октябрь, ноябрь һа...рада нүхэр Загдажаповай хар... даг шахамалнууд тус бүри... шэгнүүрээ сүүдхын 1000 гра...маар нэмээгээ. Тиигэжэ Хэж...гынгээ совхозой малшадай мү...рысөөндэ эрхимлэжэ гар... байна. Иигээд декабрь соо з... үхэрнүүдынь тус тустаа 350-3... килограмм шэгнүүртэйгээр гүр...дэ тушаагдаха юм.

— Гүүртынтнай бүхы мал н... гэл адли рационоор эдеэлүүлэгд...нэ ха юм. Теэд яахадаа тан... үхэрнүүд шэгнүүрээ иимэ ех... нэмээнэб? — гэжэ асууха... Цырен-Доржо Самбатович энеэб...хилэн:

— Бусадһаа үлүү ехээр үб... тэжээл абаад, малаа һайнаар та...галуулжархихам гэхэ арга ма... даш үгы ааб даа. Тиигэбэ... нормоор үгтэһэн тэжээлыень хү... малай хото руу оруулха, ха... саг соонь эдеэлүүлхэ гэжэ орол...догдоно гээшэ. Заримандаа һүн...шье ошожо эрьехэ, хараха х...рэгтэй болодог. Тиигээгүй һаа... үхэрнүүд үбһэ, һолоомоё мү... эдингүй хобто сооһоонь гарг...жархёод, гэшхэжэ байхал. Т...рэниие һөөргэнь хэжэ үгэ... болохош,— гэжэ дарууханаар х...лэнэ.

Үхэр хараха, адуулхада ... ехэ шадабари мэргэжэл хэрэгт... юм гэжэ зариман хэлэдэг. Эн...шье дан тиимэ бэшэ. Энэ ажа... үнэн зүрхэнһөө дурлаха, онол о...шыень оложо, үхэр малаа шад... мар бэрхээр, оролдосотой һай...наар адуулха хэрэгтэй. Тэрээ... гүйгөөр амжалта түйлажа шад... хагүйш.

М. НАМЖИЛОВ.

ПОЛЬШЫН ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ НЭГЭДЭМЭЛ ПАРТИИН VI СЪЕЗД

Э. ГЕРЕГЭЙ ЭЛИДХЭЛЬЭЭ

П-ын VI съездын нээгдэлгын ...даа манай партиин түүхэдэ ... удха шанартай үдэр боло... Эдвард Герек хэлээ. Бидэ, ...ю конференцинүүдээр ба ...ленна томо предприятинуу... ...ртийна эмхинүүдээр һунгаг... ...легадууд, Польшын Нэгэдэ... ...лмэришэнэй партиин дээ... ...аг болоно. Манай съездын ...рние олон миллион ажал... ...харна. Энэ съездтэй Поль... ...үдэлмэришэн анги, социализм ...жа байгаа бүхы Польшын ...ин этигэл найдалаа холбоно. ...эл найдалыень хангахын зо... бүхы хэшээл оролдолгоёо зо... болонобди.

...ин гэшүүдэй ба бүхы ара... ...элэл хараадаа абажа, энэ ... саг болзорһоонь жэлээр ...лаабди. Хоёр съездын хоо... ...үе соо парти ба арадай да... ...араһан замай дүнгүүдые али ...алаһаань сэгнэхэ зорилго та... Ниитын ажабайдалда бо... ...али бүхы хэрэгүүдые гүнзэ... ...хаража үзэхэ, тэрэнэй үндэ... ...э аша туһатай тобшололнуу... ...э, манай хэрэгтэ гаргагдаһан ...үтагдалнуудые үнэн зүб тээ... ...гнэн үзэхэ бэзэ гэжэ пар... ...бидэнһээ хүлеэнэ.

...съездые бүхы парти, тэрэ... ...аг эмхинүүд бэлэдхээ гэжэ ...э хэлэбэ.

...шын арад түмэн социалис об... ...байгуулха хэрэгтэ сааша... ...оригжонхой, тиимэһээ со... байгуулалтатай, ПОРП-ын амгалан ёһоной интернациональна политикатай эрмэлзэлгэ ба найдалаа холбонхой гэжэ съездын урда болоһон зүбшэн хэлсэлгэ харуулаа.

Польшын хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшан арадай дэмжэлгэ ба этигэл найдабарие мэдэржэ, энэ съезддэ суглараабди. Энэ этигэл найдабари хадаа манай сэгнэхэ эгээн үнэтэй зүйл ба ПОРП-ын ажал ябуулгын амжалтын үндэһэн болоно. КПСС-тэй, социализмын бүхы оронуудтай, коммунис бүхы хүдэлөөнтэй аха дүүгэй нэгэдэлэйнгээ эгэршэгүйе гүнзэгыгөөр ойлгон, VI съезддээ суглараабди.

VI съездын бэлэдхэлэй үедэ, тэрэнэй хараа бодолые зохёон найруулха үедөө манай ороной жэлэй саада тээ тохёолдоһон гашуудалтай ба хүндэ олониитын мууларалые һайн һанажа байгаабди гэжэ Э. Герек мэдүүлээ. Үнгэрһэн жэлэй декабрь соо болоһон үйлэ хэрэгүүдтэ ПОРП-ын Центральна Комитедэй 7-дохи ба 8-дахи пленумүүд үнэн зүб сэгнэлтэ үгөө. Ниитэ-экономическа политикада, тэрэшэлэн хүтэлбэриин талаар гаргаһан алдуунуудаа социализм байгуулалгын ленинскэ хуули ёһонуудые эбдэһэнһээ дулдыдаа гэжэ зүб сэгнэлтэ ЦК-гай 7-дохи ба 8-дахи пленумүүд үгөө. Ленинскэ гурим ёһонуудые байгуулха талаар хүшэр замые дабажа, ороноо зүб замда гаргаабди. Энэ хүгжэлтынгөө замда ушарһан хүндэ хүшэр байдалые манай зүбөөр ойлгоһонойнь түлөө аха дүүгэй партинуудта, нэн түрүүн КПСС-тэ баясхалан хүргэнэбди.

Гушан жэлэй саада тээ Польшын коммунистнуудай үүсхэлээр байгуулагдаһан ПОРП-ын арад зоной түрүү уг заншалтай холбоотой, марксизм-ленинизмын гол ёһонуудта үнэн сэхэ Польшын хүдэлмэришэнэй парти хадаа Польшын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй сурталые ба политическэ дүй дүршэлые анхаран мэдэрһэн түүхэтэй юм. ППР-эй ЦК-гай Генеральна секретарь байһан Марцель Новотко хэтэ мүнхэдөө партиин түүхэдэ ороо. Тэрэшэлэн Павел Финдер гэгшэ партиин түүхэдэ гайхамшагта һуури эзэлнэ. Гитлерэй булимтарагшадтай тэмсэлэй һүүлшын шатада, арадай засагай илаһан түрүүшын үедэ гитлерэйхидтэй хинамжада абтаһан Павел Финдерэй орондо ЦК-гай Генеральна секретарь болоһон Владислав Гомулка гэгшэ партиин урда ехэ үүргэтэй байгаа. Арадай Польшые байгуулха хэрэгтэ Болеслав Берут ехэ хубитые оруулаа.

Гитлерэй сэрэгүүдые хяа бута сохилгодо шиидхэхы хүсэн болоһон Советскэ Союзай арадай тэмсэлтэй Польшын арадай тэмсэл нэгэдэжэ, гайхамшагта илалта туйлаһан байна. Энэ съездын ендэр дээрэһээ съездын нэрэһээ ба бүхы поляк зоной нэрэһээ Советскэ Союзай делегацида иимэ үгэнүүдые хэлэхэ хүсэлтэйб: Өөһэдынгөө шуһанай сэнгээр бидэнэртэ эрхэ сүлөө олгоһон совет аха дүүнэртэ Польшын арадай баясхалан хүргэнэб.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Польшын туйлаһан амжалтануудые дээрэ тогтохо зуураа, эдэ амжалтануудые муудхаха дуратайшуулые парти хэзээшье дэмжэдэггүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Партиин VI съезд дээрэ зүбшэгдэхэ социально-экономическа программа хадаа ниитын арга боломжо ба хэрэглэмжэнүүдэй үндэһэн дээрэ зохёогдонхой гэжэ Э. Герек тэмдэглээ. Энэ табан жэлэй туршада национальна олзо доход 39 процентээр нэмэхэ байна. Национальна олзо доходой түргэн ургахын түлөө мүнгэ зөөри һомололгын талаар үргэн программа абтанхай. Энэ программын ёһоор үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ нилээд ургаха.

ПОРП-ын ЦК-гай 7-дохи пленумэй һүүлээр хүдөө ажахые хүгжөөхэ ниитын ба экономическа үргэн арга боломжонууд бии болоо. Тэрэшэлэн хүдөө зоной ажалые, ажабайдалые һайжаруулха талаар ехэнүүд хэмжээ ябуулганууд хэгдээ.

Бүтээгдэхэ арга боломжонуудые хараадаа абан, социальна программа зохёожо. манай парти VI съезддээ ерээ гэжэ Э. Герек үгөөе үргэлжэлүүлээ. Энэ табан жэлэй туршада хүн зоной салин хүлһэн дунда зэргээр 17—18 процент нэмэхэ байна. Хубиин хэрэглэмжын юрэнхы фонд 38 процентээр дээшэлхэ. Социальна страхованиин, элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй ба соёл болбосоролой хэрэгтэ гүрэн нилээд ехэ мүнгэ зөөри һомолхо.

Орон дотор гэр байрын хангалтые һайжаруулха хэрэгые гүрэн түрүүшын ээлжээндэ табина. 1971-1975 онуудта 1.075 мянган гэр байра ашаглагдахаар хараалагдана.

Манай арга боломжонууд 1975 ондо хараалагдаһан хэмжээндээ хүрэхэ байха гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Польшо 167 миллион тонно шулуун нүүрһэ, тэрэ тоодо 25 миллион тонно коксолдог шулуун нүүрһэ, 14,7 миллион тонно булад, 234 мянган тонно цинк, 180 мянган тонно шахуу зэд, 18 миллион тонно цемент үйлэдбэрилхэ байна. Трикотажна үйлэдбэрилгые мүнгэнэй хэмжээгээр 2 дахин дээшэлүүлхэ. Синтетическэ утаһа 3,5 дахин ехээр үйлэдбэрилдэг болижо, 1975 ондо 126,5 тонно гаргадаг байха. Мебель үйлэдбэрилгэ 1,5 дахин дээшээ болохо. Телевизорнүүдые бүтээн гаргалга 1 миллион хэһэгээр дээшэлхэ. Ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг холодильнигууд 780 мянгаар дээшэлхэ байна. Энэ табан жэлэй туршада 600 мянган хүнгэн автомобильнуудые бүтээн гаргаха байнабди. Энэнь үнгэрһэн табан жэлэйхидэ орходоо 3 дахин ехэ болоно.

Манай бэелүүлжэ байгаа түсэбтэ политикын гол зүйл хадаа социально-экономическа хүгжэлтын табан жэлэй бүхэнациональна түсэб болохо болоно. Тэрэшэлэн промышленностиин һалбаринуудай туд бүриин программанууд хараалагдаха болоно. Манай хараалһан зорилгонууд дүүргэлтынгээ талаар бэлэн бэшэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Манай орон дотор социализм байгуулгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэлнүүд гэхэдэ иимэнүүд байна.

— Партиин хүтэлбэрилхы үүргые дээшэлүүлгэ, тэрэнэй хүдэлмэришэн ангитай холбоое саг үргэлжэ бэхижүүлгэ;

— Хүтэлбэриин болон эмхидхэлэй, хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулга, тэрэшэлэн социалис гүрэнэй бүхы эмхидхэл болон институдуудай хүдэлмэриие шанаржуулга;

— Бүхы хэрэгтэ соёл сурталайнгаа талаар үнэн байлга, журам ба нэгэдэлые партиин хэрэгүүдтэ сахилга болоно.

— Манай партиин ниитын бааза хадаа хүдэлмэришэн анги болоно гэжэ Э. Герек онсолон тэмдэглээ.

Мүнөө Польшын түүхэдэ шэнэ, залуу үе орожо байна. Тэдээндэ бидэ шэнэ Польшые байгуулжа байнабди, тантай бидэ хамта алхалнабди гэжэ ойлгуулан хэлэхэ ёһотойбди. Эхэ оронойнгоо хуби заяанай түлөө харюусалгаяа мэдэржэ, тантай адли энээнэй түлөө харюусалгатайгаар ойлгохо ёһотойбди гэжэ тэдэндэ ойлгуулха зорилготойбди.

ПОРП-той нэгэн адли Арадай нэгэдэлэй фронтдо ородог партинуудтай уг холбоогоо батадхаха ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

ПОРП-ын Нэгэдэхи секретарь профсоюзуудай үүргын һүүлэй үедэ ехэдэһэн тухай тогтоо.

Партиин хүтэлбэрилхы үүргэ ба эхин эмхинүүдэй зорилго дээрэ тогтохо зуураа, парти хадаа обществын али бүхы хубинуудтай холбоогоо бэхижүүлхэ, партиин юрын гэшүүн бүхэндэ эрилтэ ехэтэйгээр хандаха тухай асуудалые онсолон тэмдэглээ. Саашань үгэ хэлэхэ зуураа, ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь соёл сурталай асуудалаар зарим тэды алдуу дутуунуудай гаргагдадаг байһые тэмдэглээ.

ПОРП-ын гадаадын политика дээрэ тогтохо зуураа, манай ороной бэеэ даанхай ба аюулгүй хүгжэлтын бүхы эрхэ нүхэсэл хангагданхай гэжэ Э. Герек хэлээ. Советскэ Союзтай аха дүү ёһоной харилсаа холбоо байгуулһан ушарнай манай гадаадын политикын гол шэглэл болоно. СССР-тэй хани барисаагаа бэхижүүлгэтэй, энэ гүрэнтэй харилсаа холбоогоо байгуулгатай Польшын ерээдүй сэхэ холбоотой.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудтай экономическа холбоо саашадань бэхижүүлгэ хадаа манай харилсаа холбооной тон шухала шата мүн болоно.

Амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын тон шухала хуби хадаа үшөө 1972 ондо аюулгүйн ба харилсаа холбооной асуудалаар бүхэевропын зүблөө зарлалга мүн болоно гэжэ Э. Герек онсолон тэмдэглээ.

Коммунис хүдэлөөнэй ба империализмда эсэргүү, бүхы фронтын нэгэдэлэй хэрэгтэ ПОРП онсо анхарал хандуулна. 1969 ондо Москвада болоһон коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай баталан абаһан юрэнхы программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хэшээл оролдолгоёо зорюулнабди.

Марксизм-ленинизмын сэхэ сэбэр байхын түлөө тэмсэл хадаа уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бэхижэлгэдэ шухала удха шанартай. Империализмда эсэргүү тэмсэлдэ, социализмын дэбжэлтын түлөө хүдэлөөндэ уласхоорондын социалис байгуулалтын ба коммунис хүдэлөөнэй тодорхой зорилгонуудые бэелүүлгэдэ энэ бүгэдэ шухала удха шанартай.

Съездын үзэмжэдэ табигдаһан программын проект соо 70-аад оной Польшын ерээдүйн түсэб-байгуулалта табяабди. Энэ программые бэелүүлгэ хадаа манай партиин, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай, Польшын бүхы арадай хамтын хэрэг мүн болоно.

...ЯАД ХЭБЛЭЛЭЙ 50 ЖЭЛ

Улаан-Үдэ, „Буряад-Монголой үнэн“ газетын редакцида Дайлалдажа байгаа армиһаа

ФРОНТОВОЙ ХАЛУУН БАЯР ХҮРГЭНЭМДИ

«Буряад-Монголой үнэн» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд, БМАССР-эй уран зохёолшод, хүндэтэ нүхэд Таанарта би фронтовой халуун амар мэндэсэ хүргэнэм. Мүнөө би совет һайхан орон нютагаа хамгаалалсажа, минометно ротын политрук байнам.

Минии батарей эрхим һайнаар хүдэлмэрилнэ, тиигэжэ үдэр бүхэндэ немецкэ аймхай золигуудай рото шахуу хүйхэрнүүдые газар дайдын хүрьһэн дээрэһээ үгы хэнэмди.

Бишье энэ баатарлиг тэмсэлдэ, сэзгдэжэ, хүнэй хойно гарахагүйе оролдоноб. Нэгэтэ бэшэ халуун байлдаанууд соогуур би «Буряад-Монголой үнэн» газетын урданай селькор ба Буряад-Монголой поэт байһан хүндэтэ нэрэ түрэеэ унагаангүйгөөр илалта туйлан гарааб. Мүнөө би энэ хатуу шэрүүн тулалдаан соогуур сэрэгэй дүй дүршэл оложо ябанхайб, тиигэжэ тэдэ нохосуудые үшөөл шангаар сохихол байхаб.

Буряад-Монголой большевик хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд ба уран зохёолшод таанараа фронтовой ёһоор хүдэлмэрилэгты, тылэй героизмые үшөө уранаар зураглан харуулагты, олон түмэниие илалта тээшэ үлэмжэ абьяастайгаар элсүүлэн хүтэлэгты гэжэ уряалха байнаб.

Ушартараа баяртай. Час хахад болоод шэнэ добтолгодо орохоёо байһан ушарһаа ондоо юумэ бэшэхэ сүлөөмни таһарба. Добтолго хүрэтэр 2 хүниие партида абахаар бэлэдхэжэ байнабди.

Амарые хүргэгшэ Ц. НОМТОЕВ.

ДОН

...мүрэн, шинии тухай
...ладаг, уншадаг, дурладаг һэм.
...тал далай шэнги гэрэлтэй
...иг мүрэн байнаш даа.
...унгалаг һайхан шамдамни
...онуулшан ойротожо ябанал.
...эгэ ороной хүбүүд
...рьедэш хамгаалхаа жагсаналди.
...амшаг һайхан Дондомнай
...уу фашистнар бү хүрэг.
...газараа хамгаалжа
...шаа, нүхэд, дабшая!

Цокто НОМТОЕВ.

...алдажа байгаа арми.
1942 оной сентябриин 27-ой
...уряад-Монголой үнэн».

ДАЙЛАЛДАЖА БАЙГАА АРМИ. Младша политрук Номтоев ба шофёр Сапач гэгшэд машинаар ябатараа ойлгомторгүйгөөр дайсанай автоматчигууд дээрэ буушаһан байба. Тэдэ автоматчигуудай хойно дайсанай хэдэн танк байһан байгаа.

Машинынь хажууда хэдэн немецүүд хүрэжэ ерэбэ. Удаань нэгэ офицер машинынь дали дээрэ һүрэн гараад, пленда орогты гэжэ дурадхаба. Нүхэр Номтоев тухашарангүйгөөр, тэрэ офицерые баһа нэгэ автоматчигые пистолеэр буудан унагаагаа. Бусад гитлеровецүүд тэрэ дороо тэрьедэн талиилдашоо.

Шофёр Сапач айхабтар түргэнөөр машинаяа гурбадахи скоростьдо оруулжа, гэдэргээ гүйлгэхэдэнь, Номтоев нишэ тиишээ харайлдаһан немецүүдые бууда буудаһаар гараба.

СЭРЭГШЭДЭЙ ЭРЭЛХЭГ ТУЛАЛДААН

Нүхэр Номтоев ба Сапач гэгшэдэй эрид түргэн ба эрэлхэг ябуулгын ашаар манай 4 автомашина аюулһаа абарагдажа, немецкэ бүлэг автоматчигууд тараагдан сохигдоо.

Н. ДЕМЕНТЬЕВ.

ДАЙНАЙ БЭРХЭШЭЭЛТЭ ЖЭЛНҮҮДТЭ ЬЭН

...эгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүд. ...ряад үнэн» газетын тэрэ үеын хуудаһанууд дээ... республикымнай промышленность, хүдөө ажахыда ...жэ байһан хүнүүдэй шэн зоригто ажалые ха... ...һан материалнууд номерһоо номер бүхэндэ толиг... ...н байна. Гэхэтэй хамта фашис дээрмэшэдые дара... Эхэ ороноо абарха, эрхэ сүлөөгөө хамгаалхын ...э тэмсэлдэ совет хүнүүдэй гаргаһан баатаршалга ...й дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ. Дайнай бэрхэшээлтэ ...номернуудта толилогдоһон хэдэн бэшэг доро ...лнобди.

...АН ЗАМШАДАЙ ЖЭШЭЭ

...ан-Үдын судна заһабарил... ...заводой эмэгтэй хүдэлмэри... ...лоба хаагшад ба гэрэй эзэн ...рнүүд үйлэдбэри дээрэ га... ...оньһото техникэ шудалха ...р үүсхэл гаргаһан байна. ...ар энэ үүсхэлыень дэмжэхэ ...айгаар городой бүхы эхэ... ...үүдтэ хандаһан байна. ...одой бүхы цех, бригада ...э гэрэй эзэн эхэнэрнүүд ...слесариин, токариин мэр... ...шудалжа эхилээ...

...ДАРЫ ДЭМЖЭГДЭЭ

...ронын фонд байгуулха ту... ...урадхалай соносхогдохотой ...республикымнай хэдэн кол... 110 центнер мяха, 7500 ..., хүдөө ажахын бусад про... ...дары тушааһан байна.

ҮДЭР СОО 5—6 НОРМО

ЛВРЗ-гэй котельнэ цехэй механическа таһагай комсомолшууд Труднев, Воробьёв гэгшэд нэгэ үдэр соо 5—6 нормо дүүргэдэг болоо. Мүн эдэнэр амаралтын үдэрнүүдтэ хүдэлнэ.

СЭРЭГШЭДТЭ—ДУЛААН ХУБСАҺА

Улаан-Үдын Комушкын хүүгэдэй яслиин хүдэлмэрилэгшэд улаан сэрэгтэ хэрэгтэй дулаан хубсаһа суглуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаа. Тиин 5 шэнэ шинель, 2 оодон дэгэл, 4 телогрейкэ, 6 дулаан дотор самса, 6 простыня, 6 наволочка гэхэ мэтэ 34 элдэб дулаан хубсаһа улаан сэрэгшэдтэ бэлэг болгон түргэн посылкоор эльгээбэ.

СЭРЭГЭЙ ЭДЕЭ ХООЛДО

Бэшүүрэй аймагай «Коминтерн» колхозой гэшүүд хубиингаа малһаа нэжээд хони, гахай улаан сэрэгэй эдеэ хоолой фондодо тушаахын тула шахажа байна.

ХУБИТАЯА ОРУУЛАА

Улаан-Үдын 10-дахи һургуулиин һурагшад түлеэ хюрөөдэжэ, хахалжа, сажан табяад, олоһон мүнгэеэ «Буряад-Монголой эдир патриот» гэжэ танк бүтээлгэдэ оруулһан байна.

УРАН ЗОХЁОЛШЫН КАБИНЕДТЭ

Уран зохёолшо Х. Намсараев совет сэрэгшэдэй аша габьяа алдар солые харуулһан 20 гаран шүлэг, дуутай «Илалта», фронт тыл хоёрто туйлагдажа байгаа гайхамшагта баатаршалгануудые харуулһан «Илалтын туяа» гэжэ номуудые хэблэн гаргуулба. 1000 гаран оньһон үгэ, олон шүлэг бэлдэгдээ.

ФРОНТОВИГУУДАЙ БҮЛЭНЭРТЭ

Захааминай аймагай «1-ое Мая» колхоз фронтовигуудай бүлэнэртэ 20 пүүд гурил, 30 пүүд хартаабха, 200 литр һү, хониной 30 арһа, 10 килограмм нооһо, мүн 4 бүлэдэ нэгэ — нэгэ үнеэ үгэбэ...

Н. ЦЫБЕНОВ.

СЭДЬХЭЛЭЭР БИЛТАРМА ДУРАН

НҮХЭР ТУХАЙГАА ХӨӨРӨӨН

Үдэрэй 4 саг дүтэлжэ байгаа һэн. Һургуулиин харша руу хүнгэхэнөөр алхалһан залуухан эхэнэр оробо. Тээ саанахана байһан мантагар шара гэрэй үүдээр 5—6 заахан хүбүүд, басагад гэнтэ гаража, ухаа алдан, тэрэ эхэнэрэй урдаһаа баяртайгаар гүйлдэжэ ерэбэ.

— Сайн байна, Тамара Аюшеевна, сайн байна, — гэлдэн үхибүүд гартань аһалдана, урда хойнонь орожо ябажа гүйлдэнэ.

— Сайн байна, үхибүүдни,— гэжэ уриханаар энеэбхилһэн багшань үхибүүдээ бултыень хүтэлөөд, тэрэ мантан шара гэртэ орошобо. Тэрэ гэрынь хадаа Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат-һургуулиин хамтын байра гээшэ. Тамара Аюшеевна Цыренжапова 1967 ондо Улаан-Үдын багшанарай училищи амжалтатайгаар дүүргээд, нэгэдэхи интернат-һургуулида хүмүүжүүлэгшээр хүдэлжэ байгаа юм. Эдэ угтаад гүйлдэжэ ерэгшэ үхибүүд Тамара Аюшеевнагай хүмүүжүүлжэ байһан шабинар — гурбадахи классай һурагшад гээшэ.

Тамара Аюшеевна хэжэ байһан ажалдаа анхаралтайгаар хандадаг, урдаа табиһан зорилгоёо хододоо нарин нягтаар дүүргэдэг байгаа юм. Тиимэл хадань хүмүүжүүлһэн үхибүүдыньшье һуралсалда бэрхэнүүд, һургуулиһаа гадуур бэеэ абажа ябахадаашье зохидхонууд, хүнэй нюдэндэ уряар харагдадаг байха юм.

Хүмүүжүүлэгшэ хадаа гэр бараанһаа, эхэ, эсэгэһээ холо байһан бишыхан үхибүүдэй эгээл дүтын хүн болодог. Тиимэһээ үхибүүд хүмүүжүүлэгшэдээ ехээр даланхай, тон дүтөөр һанадаг.

Гэбэшье, залуу аад, хамаг юумэ хуу мэдэхэ, шадаха багшанартаа, хүмүүжүүлэгшэнэртэ үхибүүд илангаяа дуратай байдаг. Тэрэ талаараа Тамара Аюшеевна үхибүүдэй дурые хүсэд лэ буляаһан хүн гэхэдэ болохо. Гурбадахи классай һурагшадай сүлөөтэй сагаа үнгэргэдэг таһалга соо орожо үзэбэл, тэрэнь тон аятайгаар шэмэглэгдэһэн байха. Удха түгэлдэр зурагуудаар, таримал сэсэгүүдээр гоёогдоһон таһалга соо ороходо, сэдьхэлдэ тэнюун болодог.

Имагтал хамаг юумэ шададаг хадань багшадаа үхибүүд дурладаг бэшэ юм. Тамара Аюшеевна өөрөөшье бүхы сэдьхэлээрээ шабинартаа дурладаг. Хэрбээ нэгэ үдэр тэдэнээ харангүй үнжэшөө һаа, һанашадаг хэбэртэй агша.

...Хамтын байрын үүдэн эршэтэйгээр нээгдэжэ, гурбадахи классай һурагшад багтажа ядан, газаашаа гараба. Зариманиинь нүгөөдүүлээ хүлеэнгүй гүйлдэжэ ябахадань, нэгэниинь ооглоно:

— Байзыт, хайшаа яараабта? Тамара Аюшеевна мэнэ гараха.

—Гурбадахи класс, хаана ошохотнайб?—гэжэ хэншьеб асууба.

— Сэбэр агаарта сэнгээд ерэхэмнай...

Уданшьегүй Тамара Аюшеевна гаража, үхибүүдээ дахуулан, ЛВРЗ-гэй парк тээшэ шэглээ һэн.

Хүмүүжүүлэгшын ажал бараг даа гэжэ байхагүй. Хэһэн юумэнь хүнэй нюдэндэ харагдадаггүй шэнгишье һаа, хүүгэдэй сэдьхэлдэ һайхан үрэһэн таригдажал байдаг гээшэ. Тэрэ үрэһэн сэдьхэлээр билтарма дуранһаа үндэһэтэй.

Ж. САНЖИЕВ.
1-дэхи интернат-һургуулиин хүмүүжүүлэгшэ.

Ц. Хамаев

ГАН-БУЛАД

Туужаһаа хэһэг

Ган-Булад намайе хэбтэжэ байгаад гараба. Халзуу баян юунэй болоһые угшалжа һураал һэн ха.

— Тоолохо, тоолохо! — гэхэнь лэ намда эли дуулдаба.

— Би бүхы ...хэйн бурхадые харалсахыень гуйбаб. Хүсэд лэ байһай даа. Ондоо юуншье хэрэггүй. Хүлдэһэн хүлөөш мартажа, шагаабаряар ерэжэ шагаабаб. Үбгэжөөлэй хорёо соохи хонидые тууахадань, Ган-Буладтай үүдэндэнь байгаад тоолоно. Арбан табан хонин үгы гэжэ, арбан хургаяа арбайлгажа, бажуужа байжа хэлэнэ.

— Хёлгын сөөрэм руу харанхыда орошоо гээшэ ха. Тойрожо дууһыень хараабди. Үгыл аад, үгы. Теэд жаахан үхибүүе гэмнэһэнэй хэрэггүй ха даа. Хотон айл байнабди. Нэгэ аргыень оложо суглуулжа толгой хүсөөхэл болоо бэзэбди, — гэжэ үбгэжөөл саанаһаа бүдэхир хоолойгоор дуугарна.

— Һэ! Үшөө гү? Танай суглуултар табан жэл хүлеэхэ хэрэгтэй. Хаанаб тэрэ холтоһон! Гэртээ гү? — гээд, ташуураа ёдогошуулан, сэхэ ябажархиба.

— Ахай ноён! Хайраа бү орхиит! Бидэ аргыень олохолди, — гэжэ Ган-Булад оролсобо.

— Һэ! Ягаа һүрхэй юумта! Газаагаа ган гэхэ нохойгүй, газар гэшхэхэ малгүй аад, тиигэжэ байжа гонгинолдохо, — гэжэ ябуудтаа хэлээд, эрьежэ харабашьегүй.

Үе мэсэм шэшэржэ эхилбэ. Гуталаа үмдэһэн һаа, газаашаа хүл мэдэн гүйжэ гарахал һэм. Үбгэжөөл Ган-Булад хоёр хоорондоо юушьеб хөөрэлдэн тэндээ зогсоһоор. Би хүнжэл доогуураа шургажа, бухаад хэбтэшэбэб. Аахилһаар, хараал шэрээл табиһаар, алимши гэһээр баян Халзуу гэртэ оробо. Хүнжэлыем хуу татаад:

— Алим хонидни?!—гэжэ аржаганашаба.

Би хэлээ таһа отолуулһан юумэндэл хэбтэбэб. Мойһоной бүдүүн эшээр хэһэн ташуурайнь эшэ гартань һалганахадал гэбэ. Буулгажал мэдэхэнь ха юм даа гэжэ бодоноб. Таба-зургаан жэлэй урда тээ нэгэ хониной тэбеэржэ үхэмсөөр эжыемни ташуураар толгой хударнь хэдэн дахин тамшаалгаһыень агшан хирэдэ һанаадхибаб.

— Муу нохойн гүлгэн даһаа! Саһа бордоһон болохыень мэдэһээр байжа, хонидыем зорёон Хёлго руу туугаа алтайш! — Ингэжэ хэлэхэтэйгээ адли ташуурай эшээр һүбэй уруумни буулгажархиба.

— А-аг! — гэжэ оог гараад, атиралдашоб һэм. Тиихэдээл үрөөһэн гараа үргэһэн байгаа һэн хаб. Сарбуу дээгүүрэм эшын эршэтэйгээр буухада, һанжагад гээд гарни уни бутаран, мэдэрэлгүй болошоходол гэбэ. Үшөө хэды еды хажуулдижа хэбтэһэн гар, хүл дээгүүрэм үбхэгэд гэтэрэм хүндэ солилто буугаа. Али багтань Ган-Булад ороһон юм. Ташууртай гарынь гэдэргэнь нуга мушхажа, булан худар орондог шарбаса түлхижэрхёо: Баян Халзууе бар хүсөөр балай ахиршье гэхын аргагүйл даа. Зургаа-долоон пүүдһээ нааша лаб лэ хэмжүүртэй, тэнзэгэр ехэ гэдэһэтэй, минсгэй нюдэтэй, ехэ нүхэнүүдтэй һарнагар хамартай энэ хүнэй хажууда Ган-Булад эреэн гүрөөһэн шэнгээр бэеэ хуряан зэһээд зогсошобо. Баян бүдүүн хүн аад, барлагта баһуулһандал орондоголсо түлхюулшоод хэбтэхэнь эшхэбтэр байгаашье юм бэзэ. Теэд баян Халзууда хүниие хайрлаха табилан гэжэ байгаагүй. Эндэшье шүдэеэ зуугаад бодохо хоорондоо бүһэдөө һуйбадаһан мүнгэн хутагаяа һуга татажа, үзүүрынь Ган-Буладай сээжэ руу залаба.

— Шолдоон даһаа! Тэжээһэн буруу тэргэ эмдэхэ гэдэг болобо хаяа. Энэ хутагын эрие гэдэһэ рууш хээд, мушхажархихаб. Һайсахан зобожо үхэбэл мэдэхэ һэн хаш!

Хутагатай гарынь алдангүй хараад зогсошоһон Ган-Булад хүлюулжэрхиһэндэл байраһаа хүдэлбэгүй. Ган-Буладые хутагалбал, намайе амиды үлөөхэгүй гэжэ мэдэнэб. Үүдээр шагааһан үбгэжөөл иимэ үзэгдэл хаража сошоһондоо, бурхан тэнгэреэ дурдан, болиит, болиит гэжэ һүхирхэһөө ондоо юумэ үгы. Баян Халзуугай хутагаяа урагшань залажа даб гэхэлээрнь, Ган-Буладай баруун хүлэйнь өөдөө зурагас гэхэнь харагдаа һэн. Хутагань үхэгэй тэрээ руу хиидэшоод, өөрөө араһаань аһалдажа унагаагаад, хүзүүень нугалаад, халзан толгойгоорнь айхабтараар шала тоншуулжа байба.

— Бурхандаа мүргэхэ гүш, али үгы гү? Эндэш өөрыш хутагалжархихаб, — гэнэ.

Тэрэнь халуунай бухадал хиниганаад, абяа гаранагүй.

— Мүргэхэгүй юм һааш, иигээд мүргүүлхэб, — гээд толгойгоорнь дүн гэтэр шала баһа наншаба.

Үсэдынь хүдэлдэһэн, хоро шаранань бусалһан лэ юм һааб даа. Нээрээшье, энэ барнаагта хиидэ алуулаад һалахам гэжэ һанаа гү, бурхандаа мүргэжэ, хүлисэл гүйжа оробо гээшэ.

— Энээнһээ хойшо хү баһахаа дарлахаяа болёо гүш?

— Болёо,— гэжэ тугаарай зүггүй хэрзэгы байһан баян хухарһан һалганаһан хоолойгоор харюусана. Ган-Булад хутагыень абаад, үүдэ нээжэ:

— Үтэр гар! — гэбэ.

Гэдэргээ эрьежэ байжа унаһан малгайгаа абаад, татагасаһаар гаража тонилоо бэлэй. Морин дээрэ һуужа, тээ холохоно ошоһон хойноо үһөөгөө абахаб, толгойн саазада хүртэхэш гэжэ занажа талиинһан гэхэ.

Хүниие харшалха, сохихо болоходоо, хайралхые мэдэхэгүй аад, аминдаа хүрүүлхэдээ аймхайһаа аймхай, хэлэһэн үгөөе амаараа гаргаад, доогуураа гоожуулжархидаг хүн хэн бэ гэхэдэ баян Халзуу гэжэ ойлгоо һэм.

Гарайнгаа хухарһыень халуу һөөргэнь мэдэрээгүй байшооб. Ган-Буладай орожо;

— Заа, дүүхэй, түхеэрхэ болоболди даа. Багтаха шэнгэхэеэ болиһомнай мэдээжэ. Удахагүй Халзуу хүнүүдые абаад ерэхэ. Гартань орооо һаа, амиды гарахабди гэжэ һанаһанай дэмы, — гэхэдэнь, бодохол гээ һэн бэзэб. Хоёр нюдэнһөөм гал сасархадал гэшэбэ. Даалгагдахаяа болишоод байгаа ха юм. Хухаршоол гээшэ ха гэжэ. Ган-Булад үбгэжөөл хоёр хөөрэлдэбэ. Үбгэжөөлнай бага сага гартаа дүйтэй байжа, яһыень барижа үгөөд, хүдэлхэгүйнь тула хэдэхэн жэжэхэн зомгооһо шулажа, эжымни шулаадаар бүхэлжэ уяба.

Би шүдөө шангаар зуужа, гомдол, үбшэнөө дотороо багтаахые оролдоо һэм. Уйлажа юумэнэй урда орохо үгы юм байна гэжэ ойлгобол һэн хаб.

— Нарин Загаан Гутай хоёрой ниилэһэн эхиндэ ангуушадай отог бии юм. Бидэ тэндэ байхабди. Таабай энээн тухай хэндэш хэлэжэ болохогүй. Би таниие һайн мэдэхэ хадаа хэлэнэ, этигэнэб,— гэжэ Ган-Булад үгэлөөд, мэшээгхэн соо унтариингаа юумэ бэлдэжэ хээд, эмээлэйнгээ арада абаашажа уяа һэн. Намайе хамһажа хубсалуулаад, борогшониием унуулаа.

— Үхибүүдни. амгалан һайн ябыт даа. Ябаһан газартатнай бурхан харалсажа, үршөөжэ байг гэжэ үбгэжөөл юрөөгөөд, үдэшэжэ үлэбэ.

Үсэглэлдэр хада бордоһо саһан болоогүй юумэндэл тэнгэри сэлмэшоод, ямаршье уйлхар зоболон дэлхэй дээрэ үгы гэһэндэл наран элшэтэй шангаар шаража, ородоон саһа гамгүй хайлуулжа эхилбэ. Би хухарһан гараа хүзүүгээрээ ооһор оруулжа һэгэлдэргэлээд, нүгөө гараараа эмээлэй бүүргэһээ барьяад, һуунаб. Ган-Булад мориноймни жолооһоо хүтэлэнхэй. Наранһаа һаргаһан нюдэн дээрээ гараа абаашажа, ой руу һарабшалба. Тэндэ юугээшье бэдэрһэн юм. Ехэл удаан хүхэрэн манарагша гүн руунь шэртэнэ:

— Һүүлшын хүйтэн болоод, иигээдшье үнгэрбэ ха даа, — гэжэ һанаа алдан хэлээд, морёо баалажа, ябадалыень түргэдхэбэ.

Үдын үрдэһэнһөө һайсахан үнгэржэ байхада, ангуушадай отогто хүрэжэ ерээ һэмди. Ео гэжэл бэеэ барижа ябааб. Энээниием ойлгоһон Ган-Булад өөрынгөө мори арадаа табяад, борогшонние хүтэлжэ, буртаг бургааһагүй, сүмөөхэн газараар гаргаха юм. Хоёр һугаһаам үргэжэ, эмээлһээм буулгаад, түгэсэг дээрэ абаашажа һуулгаба. Тиигээд иигэжэ хэлээ һэн.

— Хүлеэд гэжэ һуу даа. Би гал хүл түлеэд, шамда хэбтэри бэлдээдхихоб.

Сабшагдаһанһаа һорьбо һууһан нарһанһаа дабирхайтай тортог гаргажа, хуурай гэшүүһээр шулуугаар халадаг пеэшэниин түлибэ, отогоо сэбэрлэбэ. Тагаан хэжэ, сайгаа табиба. Эсэһэн моридоошье талханай һүүлээр эдеэллэбэ. Тиигээд гэрэй дулаасаһан хойно намайе оруулжа хэбтүүлбэ. Ангуушанай отогые анха түрүүшынхеэ хараһан байгааб. Эжы бидэ хоёрой һуудаг гэрһээ дулааншье, ужамшье шэнгеэр һанагдаа һэн. Сайгаа уугаад, хэбтэжэ амарбабди.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

Цыдып ЖАМБАЛОВ

ЗАЛИРШАГҮЙ НАРАН, НУГАРШАГҮЙ ХҮН!

—□—

БАЛЛАДА

—□—

1.

Ажабайдал һайтай, муутайл,—
Атагадш гэдэггүй гайтайл....
Наран-наран дугшана,
Наран урагшаа дабшана,
Наһатайшуул юрөөл батална,
Залуушуул замаа тодолно.
Түби дэлхэйдэ тиихэдэнь
Түбшэн бэшэ байхадань —
Зосоомни наран бадарха аал,
Зол талаамни һалбарха аал,
Түүдэг-гэрэлни носохо аал,
Түүдэг сэсэгни һэргэхэ аал?

2.

Эхэтэй, эсэгэтэй, нютагтай,
Эхитэй, нугатай, адагтай
Түрэһэн тоонто үлгымнай —
Үргэн тала зүргэмнай.
Заахан оонигор нюдөөрөө би
Замбуулинһаа шэртэнэ
бэшэлби:
Сэдьхэл минии һэхээтэй...
Буряад түрэл арадни —
Бултанай дунда—зоригни!
Эбтэй эетэй ехэ бүлын
Эгээл одхоной нэгэн —
Алдар солоор магтуулдаг,
Намтар нэрээ вэрлүүлдэг,
Эрдэм бэлнгээ эдлэдэг,
Хурдан хүлэг амалдаг,
Зугаа шүлэгүүд зэдэлдэг,
Дуугаа басагад таталдаг.
Агуу юртэмсын тэгэндэ
Аяар дээшээ эрмэлзэн,
Газар бүриин арадтай
Ганзага ниилэн, нүхэдтэй,
Дэлгэр сагаан сэдьхэлтэй,
Дэлһэн хинсхүүр моритой
Буряад бууса нютагни,
Зорёод ерэхэ зүгни!
Тунга баян таладаа
Мэнгэ табиһан туладаа —
Ажабайдал амасаһан
Амта жэмтэнь бэзэб?
Тиимэ даа, тиимэ.
Тиимэһээ —
Зосоомни тэниинэ.

3.

Гэнтэ...
Гэнтэ хүн мэтэ,
Гэрэлтэ сахилгаан мэтэ,
Залинта аадар мэтэ,
Замаа һэтэлнэб ходо.
Ута наһаншье-эрьесэ,
Ухаан бодолшье-дэлисэ,
Орёо бэлэйл юртэмсэ,
Ойлго,
аршала,
тэмсэ!
Хүнүүд-замууд...
Залуут.
Хүндэлжэ бэе бэеэ ябыт.
Наранай хиртэхые харангүй,
Наһанай залууһаа хитэнгүй,
Орёо юртэмсын хоорондо
Мүнөө төөрнигүй хөөрэлдэ.
Һанаа алдахагүйл наһатайшуул,
Замаа гээхэгүйл залуушуул.
Түрэһэн ганса эхэ газар
Түдэгэсэхэгүйл,
Бү гажар!

4.

Газар, газар, газар...
Гал-түймэр бузар!
Хүрьһэн дээрэш мүндэлһэн
Хүбүүд, басагад-үришни
Аршалха, абарха, хүндэлхэ,
Арадтай үнэн-нэрэшни.
Нэрэшни, нээрээшье, нэгэшье,
Хорошье һанаг хариинхид,
Гэбэшье, —
Элдэб һаналтан, үзэлтэн
Энэ дэлхэйе эзэмдэн,
Үхэнэ,
түрэнэ,
үдэнэ...
Үшөө үһөөрхэлдэнэ.
Аюул тама асарагша,
Алимши? Адлил хүн
хэбэртэйлши!
Мойһон харасатай басагыем,
Монсогорхон харахан зүрхыем
Түби һайхан дэлхэйһээм
Төөрюулэн хахасуулхам гээ
һаа, —
Харин, ши өөрөө гараад,
Хорон-шорон һанаагаараа
Хурим түрэшье мэдэнгүй,
Худал, зүбөөшье хэлсэнгүй,
Худагы, хадамааш мартанхай,
Худага-духаряаш орхинхой
Хубилгааанша бэшэ,
Хүнш бэшэ.
Хумхиин тооһон болохогши?!

5.

Боли!
Тиигэбэл, эрьеһээ хали!
Толи-гэрэл элшэгүй,
Тугас шубуун һүүлшьегүй,
Инаг дуран мүльһэн сэбдэг,
Элдин тала-элһэн шэрдэг
Иимэшүү байха гү?!
Талаш хаанаб,
Хадаш хаанаб,
Таалалдаан, хүхилдөөн хаанаб?
Гол мүрэн, ая ганга,
Гургалдайн аялга хаанаб?
Боли!
Зол жаргалай түлөөдэ,
Зоной, ажамидаралай түлөөдэ
Ганса зүрхэн шэнгеэр,
Ганса дуран мэтээр
Газар дэлхэйгээ, ши
Гамнахадажа хэшээгыш...
Орёо бэлэйл юртэмсэ,
Ойлго, аршала, тэмсэ!
Хүнүүд-замууд. Залуут!
Хүндэлжэ бэе бэеэ ябыт!

6.

Ажабайдал гайтай даа,
Атагадш гэдэггүй гайтай даа
Зориг хаба,
Талаан бэлиг,
Зон нүхэд дэлгэрэл!
Баян, угытэйшье,
Бадаршан-гуйраншаншье,
Эхэнэр, бүһэтэйшүүл,
Эрдэмтэн, мунхагшье,
Хара, сагаан шарайтаншье, —
Хамта —
Баруун гараа барилсан,
Бар-бур гэлдэнгүй,
Мэндэ амараа мэдэлсэн,
Минии шинии гэлдэнгүй,
Алтан дэлхэйгээ-юртэмсэеэ
Абархын түлөө тэмсэе!
Үндэн ондоо хэлэнш байг,
Хэн хэндээ хэдэргэн байг, —
Арьяатан бэшэ бол —
Хүн түрэлтэн
Амиды ябаг лэ, бүрин бүтэн!
Үзэл тааража ядаа һаа
Хүсэл, һэшхэл хадуугаад,
Далагад гэжэ далайнгүй,
Ёлогод гэжэ харангүй,
Түбшэн янзаар хөөрэлдэн,
Түбиеэ аршалая хоорондоо!

7.

Ажабайдал-һуудал,
Ажана тэнюун байдал...
Хада уула, тала дайдал,
Зада сохилдог
Шуһанай гүйдэл!
Мүн баһа —
Тэнгэриин зүйдэл,
Мүшэндэ хүрэтэр
Һолирнуудай зуралзаан.
Москва, Вашингтон, Лондоной
Мэндээ мэдэлсэн,
Хэрэгээ хэлсэн,
Уулзаан..,
Һара, Нара, Марс шэртэн,
Һарабшалжа,
Һанаһан соогоо мүрдэн,
Үүрэй Солбон-Венерэтэй
Үгээ ойлголсохо изагууритай
Хүн —
Гүн тунгалаг далай,
Хүн хадаа нэгэ нэгэндээ
Һэлмэ бү далай!

***

Би —
Һүрөөдүй һомон гээшэб,
Дүрөөдүй дүлэн гээшэб,
Далайда дуһал гээшэб,
Агаарта
Амисхаал гээшэб!
Би —
Ажаиа байдалай дуушан
гээшэб,
Ажалша хүнэй найдал гээшэб,
Залиршагүй наран гээшэб,
Нугаршагүй хүн гээшэб!

«ЗАЛУУ АЙЛ»

ШЭНЭ КИНО

Арбаад шахуу жэлэй саана хойно хойноһоон һубарилдаад Александр Андреевэй «Үргэн урасхал», «Үнэн зүбыемнай шиидхыт, хүнүүд» гэһэн мүнөөнэй хүдэлмэришэн залуушуул тухай хоёр роман гаража, олониитын зүгһөө яһала һайшаагдаһан (илангаяа түрүүшынь роман), үшөө Ленинэй шанда табигдаад байһан юм. Эндэ хоёр ушар шиидхэхы үүргэ дүүргээ гээд һанагдана: нэгэдэхеэр, хүдэлмэришэн анги тухай зохёолой хомордолго, хоёрдохёор, мүнөө үеын хүдэлмэришэн залуушуулай абари зан, сэдьхэл бодолдо болоһон хубилалтануудые уран зохёолшо этигэмэ тодоор, хурсаар удхалан ухамайлжа шадаһан байшоо. Зүгөөр шан олголгын урда болоһон зүбшэн хэлсэлгын үедэ, илангаяа хоёрдохи роман — «Үнэн зүбыемнай шиидхыт, хүнүүд» гээшын гол конфликт гэхэ гү, али зүришэлдөөниинь даншье аараг һэбхи үндэһэн дээрэ зохёогдонхой гэһэн тобшолол А. Макаров, В. Оскоцкий болон бусад мэдээжэ шүүмжэлэгшэд хээ бшуу. Тэрэньшье зүбтэй байгаа.

Харин эдэ үдэрнүүдтэ манай республикын экранууд дээрэ гаража эхилһэн А. Андреевэй романай аялгаар табигдаһан «Залуу айл» гэһэн үргэн энтэ үнгэтэ фильм харахаяа ошоходоо, тиибэ ябабашье арбан жэл шахуу саг болзор үнгэрөө, үйлэ, сюжедэйнь хүгжэлтэнүүдые хубилгаа юумэ ааб даа, харин гол зүришэлдөөнь яагаа хаб гэһэн нэгэл асуудалда харюу олохые хүсөөб.

...«Намайе уулзалганууд лэ гайхуулдаг юм. Газар ороной хоёр ондоо буланда байна гэһээш, тэрэ хоёр хүн ойлгогдошогүй хуулиин ёһоор, бэе бэедээ суранзаар татуулһандал дүтэлжэ, тон хари зон аад, бухы наһан соогоо дүтын хүнүүд болодог. Тиигэжэ хоёр мүрэнэй урасхал ниилэжэ, зол жаргал, зоболонгоо хубааха заяатай байдаг шуу»,—гэһэн үгэнүүдээр романай эхилдэг байгаа һаань, фильм соо бүришье түргэн геройнуудтайнь — Алексей Женя хоёртой ушарнабди. Ушарнабдишье гэжэ даа, тэдэ хоёр өөһэдөө хатарай талмай дээрэ танилсаад, фильмын үйлын хүгжэлтын эхиие хүрмэжэ үгэнэ. Удангүй тэдэнэр түрэл Москвагайнгаа үйлсөөр үүрэй сайтар тэнэн зайдаг болоно. Удангүй тэдэнэрнай хамтынгаа байра соо түрэ нараяа наяруулаад, удангүй һалана. Шалтагааниинь? Генералай басаган Женя үншэн хэнзэ, хамтын байрада байдаг Алексейн ажаһуудалай жэжэ божо «хүшэрэлтэй ушаралнуудые» тэсэнгүй олон таһалгатай түрэл гэр руугаа, няни Нюшынгаа бэлдэһэн хоол, үргэмжэ руу тэрьелнэ. Иигээд лэ дүүрээ гү? Үгы даа, Женимни «хамаг алдуугаа мэдэржэ», студентнүүдэй отрядтай холо руу зорихоёо байһан Алексейнгээ үбэртэ олон мянган хүнэй нюдэн доро нэнгэнэ. Одоолшье дүүрээ! Энэл даа уран һайханай шэнэ фильмын гол зүришэлдөөниинь. А. Андреевэй романһаа нэгэ алхамшье хазагайраагүй. Тиимэһээл гансал үндэһэн болоһон зохёолыншье бэшэ, мүн фильмыншье аараг һэбхи юрэнхы шэнжэтэй болоһониинь огто гайхалгүй ааб даа. Үнэхөөрөөшье, Женя генералай басаган бэшэ, харин юрын хүдэлмэришэнэй гү, али тэрэ хамтын байрын комендантша Дарья Васильевнагай (артистка Н. Мордюкова) басаган байгаа һаа, тэрэ жэжэ божо «хүшэрэлтэй ушаралнуудынь» дабаха, иимэ зүришэлдөөн огто үгы байха болошоно бэшэ гү?

Гансал энэ ушарые фильмын гол зүришэлдөөн, мүнөөнэй хүдэлмэришэн (хүдэлмэришэн бэшэшье!) залуушуулай хоорондохи харилсаанһаа олоһон наадаха зүйл болгоһониинь фильмын юрэнхы, нүлөөлхы хүсые бууруулжархихаяа һанана. Сценариинь бэшэһэн Александр Червинский, найруулан табиһан режиссер Николай Москаленко гэгшэдтэ үшөөшье эрилтэнүүдые табихаар һэн. Гэбэшье энэ фильмые манай республикын кинодо дуратайшуул, илангаяа залуушуул, ехэл һонирхон харана, трамвай, автобус соо, хамтын байрануудта «Залуу айл» тухай хөөрэлдөөн замханагүй. Юундэ тиигэнэ гээшэб? Баһал өөрын шалтагаантай бэзэ. Тэрэнэйнь нэгэн, манай һанахада, мүнөө үеын, далаад оной эхин багай үетэн тухай иимэ нээмэл, иимэ үргэн хөөрөө фильм зохёогшод үүсхэжэ, дэлгээжэ шадаа. Залуушуулай ажабайдал, тэдэнэй яажа али бүхы юумэндэ хандадагые тодоор, этигэмээр, һайшаан атаархамаар харуулаа бшуу. Гансашье Женя Алексей хоёр бэшэ, тэдэниие тойрожо байгаа залуушуул мүнөө үе сагаймнай, мантай суг зэргэлжэ ябаа хүбүүд, басагад байһандаа бидэнэй зүрхэ сэдьхэл татана ха юм. Тэдээндэ—иимэ урагшаа эрмэлзэлгэтэй, үнэн сэхэ, сэбэр сэдьхэлтэндэ этигэхэ, тэдэнээр суг хамта нүхэсэжэ ябаха мэдэрэл түрүүлһэниинь шье огто арсашагүй. Иимэл эдиршүүл Эхэ оронойнмнай баялигые арьбадхана, эдэнэр лэ ерээдүйн найдамтай үетэн гэһэн бодол харагша бүхэнэйш ухаанда бүхөөр шэнгэнэ. Дэмы бэшэ Жениин эсэгэ, генерал, хуушанай коммунист «мүнөө бүхы хэрэгнай эдэнэй гарта оронхой» гэжэ Алексей тухай гүн үгэнүүдые хэлэнэ бшуу.

Тобшолходо, бирагүйшэг гол зүрилдөөнь анхараагүй һаамнай, «Залуу айл» гэжэ фильм соо манай үеын залуушуулай ниитэ дүрэ зураг яһала һайнаар гараа. Энэнь лэ фильмын эгээн һайшаалтай, харагшын сэдьхэл хүдэлгэмэ талань болоо гэжэ лаблахаар.

Үшөө нэгэ зүйл. Николай Олоновский түрүүтэй операторнуудай буулгаһан манай гайхамшаг ниислэлэй үйлсэнүүд, сэсэрлигүүд, хүн зон ямар нааршаама, таашаамаар гээшэб! Эхинэй кадрта ниислэлэй юрэнхы понараматай ушарнабди. Үглөөнэй үнжэгэн мананай пулаадаар хушаатай үйлсэнүүдээрнь залуу геройнуудтайнь суг алхалнабди. Үдэшын галнуудай нуур далай һайхан даа! Аадар бороо, түрүүшын саһан адли хүсэтэйгөөр манай анхарал татана. Шэнэ гэрнүүд.. Юрэдөөл, мүнөөдэрэй бухы Москватай танилсаһаншуу болонобди. Зүгөөр эдэ дура буляама зурагууд миин лэ харуулагдана бэшэ, залуу геройнуудай сэдьхэлэй байдалтай, хүсэл эрмэлзэлгэтэйнь, гүн бодолтойнь холбоотойгоор үгтэхэдөө, фильмые үшөө хараха хүсэл түрүүлнэ.

Фильмын гол рольнуудта яһала бэлигтэй артистнууд наадана. Алексейн роль гүйсэдхэһэн Евгений Киндинов «Каратель» ба «Городской романс» гэжэ фильмүүдтэ наадаһаараа урданшье харагшадта һайса танил болоһон ааб даа. Зүгөөр Алексейн роль орёошье, наадахада хүшэршье юм. Тиигэбэшье һаань, залуу совет барилгашанай зан абариие, юрэнхы шэнжые, сэдьхэлэйнь долгиие хабтар этигэмээр Е. Киндинов харуулжа шадаа. Зүгөөр Женин ролиие наадажа, тэрэнэй сэхэ сэбэр шэнжэ, зөөлэн зан, эхэнэр даруу сэдьхэлые харуулжа шадаһан Любовь Нефедова бүришье ехэ магтаалда хүртэмөөр, Любовь Нефедова артистка бэшэ, харин инженер-барилгашан мэргэжэлтэй юм. Энэ фильмдэ түрүүшынхээ наадаа гээ һаамнай, бүришье гайхалтай. Бусад артистнуудһаа прораб Петр Гордиенкын ролиие гүйсэдхэһэн Армен Джигарханян онсо шалгарна. Тэрэ ухаатай, түбшэн бодолтой, хүсэн түгэлдэр хүн гэжэ абаһаар ойлгохоор.

«Залуу айл» гэжэ фильм хараад байхада, имэл һанамжанууд эжэлүүдгүй түрэнэ. Теэд хүн бүхэн юумэн бүхэниие өөрынхеэрээ анхардаг, ухамайлдаг ааб даа. Тиимэһээнь лэ шэнэ үнгэтэ, үргэн энтэ энэ «Залуу айл» гэжэ фильмые заагүй хараагты гэжэ дурадхаха байнабди. Юрэдөөл, сагаа дэмы гээгээбди гэжэ гэмшэхэгүйтнай лабтай.

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ.

МОСКВАГАЙ ПРЕМЬЕРЭНҮҮД

Мало-Бронодохи Москвагай драматическа театр Белоруссиин драматург Андрей Макаёногой «Трибунал» гэһэн трагическа комеди ойрын үдэрнүүдтэ табижа байна. Үйлэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ юрын белорус айлай тэмсэл харуулна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН саанаһаа

РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Аюулгүйн Совет Инди-Пакистанай хилэ дээрэхи байдалые зүбшэн хэлсэжэ эхилээ, Соведэй яаралтай заседанида Индиин ба Пакистанай түлөөлэгшэд уригдаһан байна.

Зүүн Пакистанһаа хашагдан зугадагшадай хуби заяан тухай, Зүүн Пакистандахи байдал тухай мэдээнүүдые хүсэд мэдэхэ хүнүүдһээ абахын тула, Зүүн Пакистанай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй (Бангла дешэй) Нью-Иоркдохи түлөөлэгшэдые Аюулгүйн Соведтэ уриха дурадхал Советскэ Союзай, Польшын түлөөлэгшэд заседаниин эхин дээрэ оруулһан байгаа.

Холбоото Штадууд түрүүтэй хэдэн орон (КНР-эйшье түлөөлэгшэ тэдээнтэй һаналаа нэгэдэһэн байна) Бангла дешэй түлөөлэгшэдые уриха гэһэн дурадхал буруушаалгажа шадаа. Инди-Пакистанай хоорондо аюултай байдалай үүдхэгдэһэн шалтагаануудые зүб зүйтэйгөөр зүбшэн хэлсэлгэдэ һаад болохоёр оршон байдал Аюулгүйн Соведтэ эхилхэһээ хойшо тохёолдуулба.

Индиин саг үргэлжын түлөөлэгшэ С. Сен Пакистанай зүгһөө Индидэ эсэргүү зэбсэгтэ добтолгонуудай оло дахин хэгдэһые дурдаха зуураа, Индиин нютагуудые Пакистанай артиллериин нэгэнтэ бэшэ буудаһанда харюугай хэмжээн болгон, Индиин армиин подразделенинүүд Пакистан худар оруулагдаһан байна гэбэ.

ООН-ой дэргэдэ байдаг Пакистанай түлөөлэгшэ А. Шахи Индиин правительствын политикые эрид шүүмжэлхэ зуураа, «Пакистанда эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулга» хээ гэжэ Индиие гэмнэбэ. Пакистанай түлөөлэгшэ хэлэһэн үгынгөө гол хубиие Инди-Пакистанай хилэ дээрэхи дайнай байдал тодорхойлгодо зорюулаа.

США-гай түлөөлэгшэ Дж. Буш резолюциин проект Соведэй үзэмжэдэ табяа. Тэрэнь Инди-Пакистан хоёрой хоорондын хёмороооной үндэһэн шалтагаануудые элирүүлнэгүй, харин буудалдаа зогсоохо, сэрэгүүдые гэдэргэнь татаха тухай хэлсээнэй хэр дүүргэлтэ боложо байһан тухай элидхэхынь тула Инди-Пакистанай хилэ дээрэ ООН-ой адаглагшадые эльгээхэ гэһэн уряагаар хизаарлана.

Иимэ резолюци баталан абабал, «Зүүн Пакистанда мүрдэлгэ, хюдалга хэжэ үргэлжэлхыень Пакистанай правительствые дэмжэн дэбэргэхэ», хёмороооной уг шалтагаан үлөөхэ болоно гэжэ Индиин түлөөлэгшэ американ проектын уг зорилгые тайлбарилба. Сириин түлөөлэгшэ Ж. Томе тэрэ проектые шүүмжэлхэтэеэ хамта, Зүүн Пакистанһаа хашагдан зугадагшадай асуудал шиидхэхэ, тэндэ бүгэдэ ниитын амнисти соносхохо шухала гэжэ онсолон тэмдэглээ.

СССР-эй түлөөлэгшэ Я. А. Малик американ проектые шүүмжэлбэ.

Һүүлээрнь американ проект тушаа дуугаа үгэлгэ болоо. Аюулгүйн Соведэй гэшүүдэй дундаһаа Холбоото Штадууд ба КНР лэ проектые һайшаажа дуугаа үгэбэ. Англи, Франци һаналаа бариһан, СССР буруушаажа дуугаа үгэһэн байна. Тиин, американ проект буруушаагдаба.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Аюулгүйн Совет Инди-Пакистанай хилэ дээрэхи байдалые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлөө. Урда тээхи заседани дээрэ Холбоото Штадуудай ба КНР-эй харша хараа бодол баримталһан дээрэһээнь, Аюулгүйн Совет Индостанай хахад арал дээрэхи оршон байдал дары заһаруулха ябадалда туһа хүргэхөөр шиидхэбэри гаргажа шадаагүй байгаа.

Совет делегаци өөрынгөө проектые Соведэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табиба. Тиихэдээ Зүүн Пакистандахи байдалые политическэ аргаар гуримшуулан заһаруулхые уряалаа.

КНР-эй түлөөлэгшын буруушаажа дуугаа үгэһэн гэхэ гү, али арсалта хэһэн дээрэһээнь, совет проект абтаагүй.

Удаа тээнь Аюулгүйн Соведэй саг зуурын хэдэн гэшүүд резолюциин проектые дуугаа үгэлгэдэ табяа. Тэрэнь Зүүн Пакистанһаа хашагдан зугадагшадай һайн дураараа нютагтаа бусахын тула шухала эрхэ байдал хангаха шэглэлтэй «хүсэлэлгэ гаргаха» гэхэ тэдысэ хараална.

Иимэ шиидхэбэри гаргабал, хашагдадаг зугадагшад тухай асуудалые үнэндөө шиидхэнгүй орхихо, Зүүн Пакистанай амгалан зониие мүрдэжэ хюдажа үргэлжэлхэ гэһэн удхатай болохо байгаа. Советскэ Союз ба Польшо резолюциин энэ проектые буруушаажа дуугаа үгөө.

КНР-эй делегациин оруулһан проектнь «һүйдхэлэй ябуулга», Пакистанда эсэргүү «эзэрхэг түримхэй добтолго» хэнэ гэжэ Индиин правительствые гэмнэнэ. Гэхэ зуураа, КНР-эй түлөөлэгшэ саашадаа зүбшэхэ гэһэн хэбэртэйгээр тэрэ проектэеэ дуугаа үгэлгын урда тээхэнэ бусааһан байна.

КНР-эй түлөөлэгшэ үгэ хэлэхэдээ, Советскэ Союзай амгалан хараа бодолые буруугаар хардан харуулаа, Индиин политикые, Зүүн Пакистанай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе муушалаа. Хитадай делегадай хэлэһэнһээ мэдэхэдэ, Зүүн Пакистанһаа хашагдан зугадаһан 10 миллион хүнэй гасаланта хуби заяан тэрээндэ тон хамаагүй байна.

Совет түлөөлэгшэ Я. А. Малик тэдэ худал хуурмаг үгэнүүдтэ харюу үгэхэ зуураа, иигэжэ мэдүүлбэ: Хитадай делегат эб найрамдал бэхижүүлгын шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула бэшэ, харин империализмда эсэргүү тэмсэл задагайруулха ябуулгадань империалис этэгээдүүдтэ туһа хүргэхын тула ООН-иие хэрэглэнэ гэбэ.

Аюулгүйн Совет делегацинуудай хоорондын зүбшэлсэлгэ үргэлжэлүүлхэ, шэнэ заседаниин болзор хожом гаргаха гэжэ шиидхээ.

Перугай правительство хоёр жэлэй урда тээ помещигүүдэй газарые таряашадта хубаажа эхилээ һэн. Энэ хугасаа соо хахад миллион шахуу таряашад 3 миллион гектарһаа дээшэ газар, миллион хахадһаа дээшэ мал абанхай. Энэ аграрна хубилалтанууд Перуда хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлшэ. Ушар тиимэһээ, һүүлэй үедэ энэ гүрэндэ хилын саанаһаа рис асархаяа болинхой. Мүн бэшэшье хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үшөө нэгэ шэнэ хүдөө ажахын нэгэдэл зарлагдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ИНДИ-ПАКИСТАНАЙ ХООРОНДЫН ХЁМОРООН

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Пакистанай радиогой мэдээсэлнүүдһээ харахада, баруун хилэ дээрэ, мүн Кашмирай оршондо Пакистанай ба Индиин сэрэгүүдэй хоорондо шанга байлдаанууд болоно.

Пакистанай радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, Индиин самоледууд, Саргод, Пешавар ба Баруун Пакистанай бусад нютагуудтахи пакистан баазануудые бомбодоһон байна. ППИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «Дайсаниие бэдэрхэ, байжа боломоор лэ газартань, хаа хаанагүй үгы хэхэ» гэжэ далайн-сэрэгэй хүсэнүүдтэ захирһан приказ Пакистанай далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй командалагша гаргаа.

ДЕЛИ. (ТАСС). Хилын зүүн, баруун секторнуудтэ энэдхэг ба пакистан сэрэгүүдэй хоорондо байлдаанууд боложо үргэлжэлһөөр. Комиллай секторто Зүүн Пакистан худар добтолон ороһон Индиин арми провинциин дотоодо районууд тээшэ улам гүнзэгырэн дабшана, гэжэ НТИ агентство дамжуулба. Һүүлэй мэдээнүүдэй ёһоор, Индиин сэрэгүүд Суагам, Чаура, Бибибазар гэжэ городуудые эзэлэнхэй. Силхетын секторто Калаура хото тээшэ дабшажа ябана.

Индиин сэрэгүүд Акхаурай түмэр замай шухала узелые эзэлээ. Камалпуртахи пакистан гарнизон буугаа хуряажа, бэеэ тушаагаа.

Индиин сэрэгүүд «Мукти Бахиниин» отрядуудтай хамта Шамшернагар хотые (Зүүн Пакистан) эзэлээ. Качарай сектортэхи сэрэгэй аэродромые буляан абаа гэжэ Оборонын министерствын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Индиин далайн-сэрэгэй хүсэнүүд Карачин портые буудаа гэжэ Индиин правительствын түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Энээнэй урда тээ Индиин ба Пакистанай сэрэгэй корабльнуудай хоорондо байлдаанай болоходонь, Пакистанай нэгэ эсминец уһа руу шинхагдаһан, үшөө нэгэ онгосо һандаагдаһан байгаа. Индиин корабльнууд булта баазануудтаа бусаа. Индиин оборонын министр Джагдживан Рамай мэдүүлһэнэй ёһоор, Зүүн Пакистанай бухы портнууд Индиин флодоор хүреэлэгдэнхэй.

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Пакистанай сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ Инди ба Пакистанай хилын барууншье, зүүн секторнуудтэ пакистан ба энэдхэг сэрэгүүдэй хоорондо шанга байлдаануудай боложо үргэлжэлһөөр байһан тухай мэдээсэбэ. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, Пакистанай сэрэгүүд урдань саг зуура эблэрэлгын туйлагдаһан Джаммугай ба Кашмирай бухы линиие зубшуулан пакистан сэрэгүүд дабшажа ябана. Пакистанай частьнууд Пунч хотын захада дүтэлжэ ерээ.

Амритсарай секторто пакистан сэрэгүүд Индиин газар дайда руу гүнзэгырэн дабшана, хэдэн тосхон эзэлэгдээ гэнэ.

Пакистанай ВВС-эй түлөөлэгшын мэдүүлһэнэй ёһоор, агаарай байлдаануудай, зенитнэ буунуудаар буудаха үедэ, аэродромууд дээрэ болоһон байлдаануудай үеэр Индиин 53 самолёт үгы хэгдээ.

Пакистанай авиаци Индиин Аптханкот, Агра, Амритсар, Сирс гэжэ нютагуудай аэродромууд ба сэрэгүүдэй байһан газарнуудта добтолго хээ. Гурбан хоногто болоһон байлдаануудай үедэ Индиин 16 аэродром добтологдоһон байна.

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин сэрэгэй командованиин мэдээнүүдэй ёһоор, хилын баруун ба зүүн секторнуудтэ болоһон байлдаануудай үеэр Пакистанай ВВС-эй 47 самолёт һамна сохигдоо. Индиин ВМС Пакистанай сэрэгэй гурбан кораблиие — 2 эсминец, 1 подводно лодко уһа руу шэнгээгээ. Тэрэл мэдээсэлэй ёһоор, Пакистан 37 танкаяа алдаһан байна.

Индиин сэрэгүүд Раджастхан штадай секторто Пакистан сэрэгүүдэй добтолгые гэдэргэ сохёо. Пакистан сэрэгүүд Рамгарх хотын оршондо Индиин газар худар 24 километр добтолон ороһон байгаа. Гансал энэ районд Пакистанай 23 танк бута сохигдоо.

Тусхай түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, баруун фронт дээрэхи Индиин сэрэгүүд Лахорһоо урдуур Пакистанай гүрэнэй хилые дабажа ороод, Пакистанай газар дээгүүр 28 милиин зайда дабшаһан байна. Бхамекатар, Махаджан-Кидхани, Гази, Каджлор, Скарбу гэжэ тосхонуудые буляан абаа.

Пакистанай дүрбэн бригада тухай сэрэгүүд Джамму, Кашмир худар добтолһон аад, гэдэргэ сохигдоо гэжэ Индиин түлөөлэгшэ мэдээсэбэ.

«Мукти Бахини» гэдэг сүлөөлэлгын хүсэнэй отрядууд ба Индиин сэрэгүүд Зүүн Пакистандахи олон нютаг тосхонуудые сүлөөлөө.

ПАТРИОДУУДАЙ АМЖАЛТА

ХАНОЙ. (ТАСС). Камбоджын патриодууд 6-дахи номерой харгы шадархи фронт дээрэ ехэ амжалта туйлаа. Зуугаад хоногто болоһон байлдаануудай дүнгөөр, Пномпениин сэрэгүүдэй 12 мянга гаран солдат ба офицернүүдые хүлһөөнь буулгаһан, сэрэгэй ехэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые буляан абаһан байна. Кхмерэй информационно агентствын дамжуулһан, Камбоджын национально-сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин мэдээсэл дотор иигэжэ хэлэгдэнэ.

ХАНОЙ. (ТАСС). Патет Лао агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Лаосой патриодууд ноябрь һара соо дайсанай мянга үлүүтэй солдат ба офицернүүдые, тэрэ тоодо Таиландын олон хүлһэншэдые хүлһөөнь буулгаһан, 6 самолёдыень буудажа унагааһан, сэрэгэй 7 машина һамна сохиһон байна.

Холбоогоо таһалба

ЛОНДОН. (ТАСС). Пакистан Индитэй дипломатическа холбоогоо таһалба гэжэ Пакистанай радио дамжуулаа. Энээн тухай Рейтер агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Хүдөө нютагай эдеэлэлгын газар»—түрүү бэшэг. «Усольцевой бригадын туйлалтанууд»—Л. Синегрибовэй фоторепортаж. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Областной профсоюзна конференцидэ. «Директорэйшье хубита бии»—Г. Шелковниковой статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: ПОРП-ын VI съезд. Э. Герегэй элидхэл. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Спортивна хуудаһан.

ЭНХИР ЭКРАН

УЛААН-УДЭ.

18. 00 — «Хүгжэмэй инструментнүүд тухай хөөрөөн» «Фагот». 18.30 — Үхибүүдтэ фильмүүд: «Похитители красок», «Где ты, дедушка Мороз?». 19.05. — Телепанорама. 19.25 — Хүгжэмтэ антракт.

МОСКВА

19.35 — «Доктор Ева» Польшын телевизонно уран һайханай фильм (1-2 сери).

УЛААН-УДЭ.

21.00 — «Нүхэр хүдэлмэришэн» гэһэн дамжуулга 21.40 — «Прямая линия» уран һайханай фильм. 23.20 — Концерт.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха. Шииг нойтон орохогүй. Харин Байгал шадар бага зэргэ үүлэтэйшэг, зарим газарта саһа бордоһоншье болохо. Баруун тээһээ секундын 3-7 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 15-20 градус, Байгал шадар 10-15 градус, Баргажанай Хурамхаанай аймагуудта 20—25 градус хүйтэн болохо. Улаан-Үдэ городто һүниндөө 27—29 градус, үдэртөө 18—20 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-02571. Заказ № 1128.